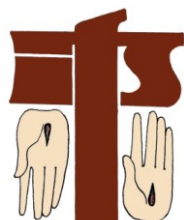

INSTITUT FRANTIŠKÁNSKÝCH STUDIÍ

SV. KLÁRA Z ASSISI
a
SV. ANEŽKA ČESKÁ

*Studijní text pro posluchače IFS
S.M. Ludmila Pospíšilová OSF*

PRAHA 2013

OBSAH

LITERATURA.....	5
a) Prameny.....	5
b) Odborná literatura.....	6
1. OD KLÁRY K ANEŽCE.....	7
1.1. Od historického zkoumání Kláry k Anežce České.....	7
1.2. Zájem františkánské rodiny ve světě o sv. Anežku.....	7
1.3. Sv. Anežka Česká ve své vlasti.....	8
2. PODSTATNÉ PRVKY OBRÁCENÍ SVATÉ KLÁRY.....	10
2.1. Svatá Klára a její šlechtický původ.....	10
2.2. Klářin život v rodném domě.....	12
2.3. Setkání se sv. Františkem a útěk z domova.....	12
2.4. Od služby v klášteře ke společenství bez maiores.....	14
2.5. Hugolínská řehole, privilegium chudoby, úsilí o vlastní řeholi.....	15
2.5.1. Kardinál Hugolín a jeho vztah k sv. Františkovi.....	15
2.5.2. Hugolínova snaha o sjednocení řádových sester.....	16
2.5.3. Podstata významu chudoby pro sv. Kláru.....	17
3. MINORITA SVATÉ KLÁRY.....	19
3.1. Láska vyrůstá z pokory a pokora pramení z Lásky.....	19
3.2. Svatá Klára a její úřad abatyše.....	22
3.3. Úcta k důstojnosti svědomí bratří a sester.....	23
3.4. Věrnost církvi svaté.....	24
3.5. Pokora vyrůstá ze vztahu k Bohu a opět se k němu vrací v podobě lásky.....	24
4. ANEŽKA – ČESKÁ PRINCEZNA.....	26
4.1. Narození sv. Anežky.....	26
4.2. Anežčino dětství a mládí.....	28
5. PŘÍKLAD SV. LUDMILY ANEB KREV NENÍ VODA.....	30
6. PRVNÍ FRANTIŠKÁNI NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	32
7. ANEŽČINA VOLBA.....	34
7.1. Anežka a nabídky k sňatku.....	34
7.2. Přijetí františkánství.....	35
7.3. Horlivost pro dům Hospodinův.....	35
8. ANEŽČINA ROSTOUCÍ HORLIVOST.....	37
8.1. Anežka zve Menší bratry.....	37
8.2. Anežka se stává duchovní dcerou sv. Kláry.....	38
8.3. Okolnosti vzniku Prvního listu sv. Kláry Anežce.....	40
8.4. Anežka a evangelní cesta trvalého obrácení.....	41

9. České Assisi.....	42
9.1. Anežčin vztah k chudým	42
9.2. Založení špitálu.....	43
9.3. Založení Řádu křižovníků s červenou hvězdou.....	44
9.4. Anežčina snaha o reformu řehole klarisek.....	45
9.5. Privilegium chudoby a jeho důsledky pro Anežčin klášter.....	48
9.6. Anežčino „privilegium pokory“.....	49
10. TÉMA ZRCADLA V TŘETÍM A ČTVRTÉM LISTĚ KLÁŘINĚ.....	52
PŘEHLED DŮLEŽITÝCH DAT K DANÉMU TÉMATU.....	54

¹ Autorem obrázku je P. Michal Pometlo OFM.

LITERATURA

a) Prameny

- FRANTIŠEK Z ASSISI, *Potvrzená řehole*, in: Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 26 -31.
- FRANTIŠEK Z ASSISI, *Odkaz*, in: Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 32 - 34.
- TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in: Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 103 – 181.
- TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in: Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 185 – 306.
- Assiská legenda tří druhů*, in: Františkánské prameny I., Olomouc 2001, s. 489 – 522.
- JORDÁN Z GIANO, *Kronika Jordána z Giano*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 11 - 39.
- Privilegium chudoby*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 331 - 332.
- KLÁRA Z ASSISI, *První list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 234 – 235.
- KLÁRA Z ASSISI, *Druhý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 236 – 237.
- KLÁRA Z ASSISI, *Třetí list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 237 – 239.
- KLÁRA Z ASSISI, *Čtvrtý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 239 – 241.
- KLÁRA Z ASSISI, *Řehole svaté Kláry*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 213 – 225.
- KLÁRA Z ASSISI, *Závěť svaté Kláry*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 226 - 230.
- Proces svatořečení*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 243 – 292.
- Legenda svaté Kláry z Assisi*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 293 – 327.
- Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 348 – 382.
- Utrpení Ludmily mučednice*, in: Středověké legendy o českých světcích, Praha 1998.
- SACRA CONGREGATIO PRO CAUSIS SANCTORUM, *Agnētis de Bohemia, Řím 1987.*

II. Vatikánský koncil, *Gaudium et spes* (7. 12. 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha 1995, s. 173 - 265.

b) Odborná literatura

BERAN J., *Blahoslavená Anežka Česká*, Řím 1974.

BARTOLI M., *Chiara di Assisi*, Řím 1989.

BARTOLI M., *Svatá Klára. Žena mezi mlčením a pamětí*, Praha 2004

BOUGEROL J. G., *Conversione, fuga dal mondo*, in Dizionario francescano, Spiritualità, Padova 1983.

DURANTI S., *Chiara scrive ad Agnese*, Assisi 1994.

FORTINI A., *Nova vita di san Francesco*, Řím 1981.

HOUŠKA P. A., *České františkánství*, Praha 1996.

JÖRGENSEN J., *Svatý František z Assisi*, Praha 1945.

KADLEC J., *Přehled českých církevních dějin I.*, Praha 1991.

KYBAL V., *Svatá Anežka Česká*, Brno 2001.

LAINATI CH. A., *Svatá Klára z Assisi*, Praha 1993.

MANSELLI R., *San Francesco d'Assisi*, Řím 1982³.

MARINI A., *Agnese di Boemia*, Roma 1991.

MATANIC' A., *La spiritualità come scienza*, Řím 1990.

MATANIC' A., *San Francesco d'Assisi nei suoi biografì maggiori*, Řím 1988.

MIKULKA J., *Anežka Přemyslovna* in Slovo k historii 13, 1988.

MLADĚJOVSKÁ M., *Legenda o bl. Anežce, Chebské zlomky*, Praha 1948.

MULLER J., *Clare's Letters to Agnes – Texts and Sources*, New York 2001.

NĚMEC J., *Anežka Česká. Úcta a proces svatořečení*, Vídeň 1987.

POLC J., *Světička Anežka Přemyslovna*, Praha 1989.

SOUKUPOVÁ H., *Anežský klášter v Praze*, Praha 1989.

VYSKOČIL J. K., *Blahoslavená Anežka Česká - kulturní obraz svěřice XIII. století*, Praha 1933.

KOLEKTIV AUTORŮ, *České korunovační klenoty. Třetí rozšířené vydání*, Praha 1998.

1. OD KLÁRY K ANEŽCE

1.1. Od historického zkoumání Kláry k Anežce České

V roce 1993 jsme slavili 800. výročí narození sv. Kláry. Během přípravy na toto výročí si mnozí lidé uvědomili, že sv. Klára byla doposud vnímána ve stínu sv. Františka a že vlastně neexistuje kvalitně zpracovaná historická studie o této světici. Většinou byla sv. Kláře věnována jedna kapitola v pojednání o sv. Františkovi. Pod vlivem blízcích se oslav a nového hlubšího studia života této světice sílilo vědomí, že neexistuje jen spiritualita Františkova – františkánská, ale i Klářina, tedy klariánská, jež je specificky zaměřenou františkánskou spiritualitou. Nejvýraznější studií tohoto období je kniha *Chiara di Assisi*, kterou napsal italský historik Marco Bartolli. V českém překladu Petra Regaláta Beneše OFM vyšla u nás roku 2004 v nakladatelství Vyšehrad.

Vedle studia různých historických pramenů byly podrobeny hlubšímu zkoumání i spisy sv. Kláry, zvláště pak její čtyři listy, které psala sv. Anežce České. Tato naše středověká světice byla svatořečena až 12. listopadu 1989, protože proces jejího svatořečení byl zdržen mnohými dramatickými událostmi dějin naší země – husitstvím počínaje a obdobím komunistické totality konče. Tato okolnost se však stala zároveň výhodou. Právě proto, že závěr procesu svatořečení probíhal v pohnuté době konce komunistického totalitního režimu v naší vlasti, věřící výrazně vnímali Anežku jako svou naději na nový život. Velmi toužili po jejím svatořečení a prosili ji o zázrak. Navíc i metody historického zkoumání konce 20. století dávaly možnosti najít pravdivé odpovědi na četné otázky ohledně jejího života. Prof. Jaroslav Polc skvěle zdokumentoval četné materiály, které dosvědčovaly Anežčinu svatost. Jejím osudem se však zabývali i dalším skvělí historici.

Přestože v Čechách bylo o Anežce napsáno více kvalitních odborných historických studií, současnému františkánskému světu zůstávala tato světice dlouho poměrně málo známá. Bylo však nad slunce jasnější, že listy sv. Kláry není možno správně pochopit, pokud nebereme v úvahu, komu je psala a proč. Proto i výročí svaté Kláry, které dalo podnět k mnoha novým historickým studiím o této světici, vedlo zároveň i k „objevení Anežky“ františkánským světem.

1.2. Zájem františkánské rodiny ve světě o sv. Anežku

V posledních letech jsme mohli zaznamenat vzrůstající zájem františkánské rodiny v zahraničí o lepší poznání života a duchovního odkazu sv. Anežky České. V roce 1991 vyšla v Římě v Institutu historie kapucínů skvělá kniha Alfonsa Mariniho *Agnese di Bohemia*. Další italsky psaná kniha vyšla v r. 1994 v Assisi. Je to *Chiara scrive ad Agnese* od Samuele Durantioho. Jedná se o komentář ke čtyřem listům svaté Kláry, který bere zřetel

na základní historické události vztahu mezi sv. Klárou a sv. Anežkou. Další významná kniha vyšla v r. 2001 ve Františkánském institutu sv. Bonaventury v New Yorku pod názvem *Clare's Letters to Agnes, Texts and Sources* (Klářiny listy Anežce, texty a prameny). Autorkou je Joan Muller, františkánská řeholnice, oborem historička, která přijela osobně do Prahy, kde navštěvovala důležitá místa spojená se životem sv. Anežky a vyhledávala potřebné materiály. Měla jsem tu čest ji provázet Prahou a pomáhat s vyhledáváním potřebných pramenů.

V roce 2007 byl publikován německý překlad starobylé Legendy o svaté Anežce České, jak ji můžete najít např. ve Františkánských pramenech II. Tento latinský životopis byl napsán na přání královny Elišky Přemyslovny pro připravované svatořečení Anežčino pravděpodobně v rozmezí let 1319-1328. Do německého jazyka legendu přeložil P. Johannes Schneider OFM pod názvem *Candor Lucis Eterne - Glanz des Ewigen Lichtes, Die Legende der hl. Agnes von Böhmen*.

To je jen několik příkladů zahraniční literatury věnované sv. Anežce.

Každopádně je nejvyšší čas, abychom si uvědomili, že sv. Anežka je vedle sv. Vojtěcha výrazně nadnárodní světicí. Její původ, osud i životní zaměření ji vždy vedly k tomu, aby hledala především duchovní příbuzenství s těmi, kteří následovali Krista až do krajnosti.

1.3. Sv. Anežka Česká ve své vlasti

Pohled na studium Anežčina života byl v naší vlasti samozřejmě orientován především pohledem na národní světicí a členku královského rodu Přemyslovců. V historických studiích tak převládá aspekt jejího odmítnutí sňatku s císařem, budování špitálu a kláštera klarisek. V neposlední řadě se autoři věnují Anežčině snaze o usmíření Václava I. s jeho synem Přemyslem a samozřejmě založení řádu křižovníků s červenou hvězdou. Františkánský aspekt Anežčiny spirituality bývá často řešen jen okrajově.

Od česky píšících autorů patří k nejkvalitnějším historické studie J. K. Vyskočila OFM, V. Kybala a J. Polce.

V naší zemi byla sv. Anežka velmi ctěna zvláště v devadesátých letech minulého století. Nyní jako bychom opět zapomínali na vše, co pro nás vykonala. Přesto však je radostné, že význam této světicí si dnes znovu začínají hlouběji uvědomovat členové české františkánské rodiny.

Dne 26. 11. 2001 se v prostorách kláštera bratří kapucínů v Praze při kostele Panny Marie Královny andělů setkali vyšší představení všech františkánských řádů a kongregací působících v České republice na svém historicky prvním setkání. Přítomní bratři a sestry

včetně zástupců Sekulárního františkánského řádu dospěli k mnoha důležitým rozhodnutím ohledně další vzájemné pomoci a spolupráce. Bylo jednohlasně odsouhlaseno, že svatá Anežka Pražská bude uctívána jako patronka bratří a sester všech františkánských řádů a kongregací působících v českých zemích, protože historický i duchovní význam této světice je nesporný jak pro františkánství u nás, tak i pro celou naši zem.

U příležitosti 20. výročí svatořečení Anežky České v r. 2009 probíhaly mnohé zajímavé akce. Ať už to byly konference, přednášky či divadelní představení. Zároveň byla zahájena příprava na 800. výročí v narození sv. Anežky, které připadlo na rok 2011. Od září 2009 do konce října 2010 putoval její relikviář po kláštorech všech františkánských společenství na území ČR.

V samotném roce 2011 proběhlo mnoho krásných slavnostních bohoslužeb nejen v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha, ale také v Anežském klášteře, Doksanech atd. Krom toho bylo uskutečněno několik významných odborných konferencí a kulturních i charitativních akcí.

Svatá Anežka jistě nepotřebuje naše slavnosti, konference, pobožnosti, publikace apod. Ona má naplnění svého života a plné štěstí v přebývání v blízkosti Nejsvětější Trojice spolu s ostatními svatými. Jsme to my, kdo si potřebuje připomínat její víru v Ježíše Krista a lásku k němu i bližním.

2. PODSTATNÉ PRVKY OBRÁCENÍ SVATÉ KLÁRY

Není možné pochopit spiritualitu sv. Anežky České, aniž bychom se zamysleli nad svatou Klárou z Assisi. Naopak platí, že listy sv. Kláry Anežce nemůžeme správně chápat, aniž bychom znali historické pozadí vztahu obou světic. Nejprve tedy nahlédneme na některá témata týkající se svaté Kláry.

2.1. Svatá Klára a její šlechtický původ

Legenda jako literární útvar byla určena ke zbožné četbě a k povzbuzení věřících. Není však správné tvrzení, že legendy nemají historický základ a že tedy nejsou důvěryhodným pramenem. Je třeba vžít se do mentality tehdejší doby a snažit se pochopit obrazy i výrazové prostředky autora. Není to vždy jednoduché, ale přesto se dá odhalit mnohé ze skutečného historického obrazu světců líčených v legendách.

Legenda svaté Kláry z Assisi, jejímž autorem je pravděpodobně Tomáš Celano, začíná líčit původ svaté Kláry těmito slovy: „Obdivuhodná žena Klára, „jasná“ dle jména i ctnostmi, narodila se ve městě Assisi z dosti vznešeného rodu. Blaženému Františkovi byla tedy spoluobčankou na zemi, tak jako je spoluoslavenou v nebi. Její otec byl rytíř, rytířské bylo i celé příbuzenstvo obou rodičů. Přiměřeně poměrům města byl jejich dům velmi bohatý a měli rozsáhlý majetek.“² Je až zarážející, že líčení životopisu světice začíná potvrzením její šlechtické „čistokrevnosti“. Již jsem se zmínila o tom, že pokud byl světec původem šlechtic, měl jaksí na svatost větší právo. Toto platilo dvojnásob pro ženy, které byly vždy viděny jako slabší, a tedy i náchylnější ke hříchu.

Je zajímavé, že se zdůrazňuje spoluobčanství sv. Kláry a sv. Františka. Přitom oba dva dělila právě ona pomyslná společenská přehrada mezi maiores a minores. Je opravdu pozoruhodné, že to, co se Františkovi nepodařilo zbořit silou v dobách jeho mládí, se mu podařilo změnit životem podle evangelia.

Zdůraznění šlechtického původu sv. Kláry však má také další význam. Pokud chtěl Pán jejím prostřednictvím založit nové ženské řeholní společenství, bylo nezbytné, aby se jednalo o šlechtičnu, protože dívku z prostých poměrů by ani nikdo nenásledoval. Navíc šlechtična měla v té době alespoň základy vzdělání, což se u obyčejných dívek naprosto nedalo očekávat. Zde je vhodné ukázat na základní strukturu maiores, seřazenou od nejvyššího stupně k nejnižšímu:

---

² *Legenda svaté Kláry z Assisi*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3154.

císař
     král
         kníže
             markýz
                 hrabě
                     baron
                         rytíř

Zde jasně vidíme, že rytíř byl sice šlechtic, avšak v pomyslném žebříčku moci a důstojnosti maiores stál až na nejnižším stupni. Naproti tomu je důležité, že tento nejnižší stupeň šlechtictví byl již za pomyslnou dělicí čarou mezi maiores s minores.

Co se očekávalo od šlechtické dcery? Měla být především poslušná nejdříve vůči otci, později vůči manželovi. Měla být zbožná, tichá, klopat oči, nepostávat u okna. Mohla se věnovat charitativním činnostem, ale přitom se musela držet stranou. Neslušelo se, aby z domu vycházela sama bez doprovodu. Bylo nutné, aby taková dívka měla dobrou pověst, jelikož byla předurčena k tomu, aby jednou mohla být výhodně provdána. Bylo dokonce možné, aby se taková dcera za jistých okolností stala předmětem výhodné svatební smlouvy mezi rody a vdala se do vyššího šlechtického stavu.

Spojování šlechtických rodů a tím i statků nebo vytváření politicky výhodných spojenců sňatkem dcery bylo zcela běžnou záležitostí. Šlechtická dcera tak měla jen dvojí možnost. Buď se aktivně zapojila do mocenských intrik, nebo se upnula k Bohu, aby jí posílil na těžké životní cestě.

Byla tu ještě však jedna možnost: odejít do kláštera. Jak však vypadal takový klášter pro šlechtičnu? Sestry se běžně dělily na sestry chórové a sestry laičky. Chórová sestra mívala právě šlechtický původ, účastnila se modliteb v chóru, případně vyšívala bohoslužebná roucha nebo se věnovala podobným činnostem. Měla také sestru laičku, která jí sloužila, aby chórová sestra nemusela dělat obyčejnou práci. Laičky byly z prostších poměrů, většinou ani neuměly číst. Žily v klášteře a vykonávaly všechny služební práce. Chodily se i modlit, ale neměly své místo v chóru.

Tento způsob života v klášteře se pokládal za něco zcela normálního. Víme, že i např. svatá Hildegarda se zastávala tohoto dělení sester v klášteře. Ona sama hájila toto pojetí řeholního společenství, jelikož se v podstatě zakládá na přirozeném společenském rozdílu. Byl to styl doby, která nedokázala překonat hranici mezi maiores a minores. Vznešení jsou předurčeni k vznešenosti, prostí jsou předurčeni ke službě.

Nelze také přehlédnout další zcela přirozený aspekt: dívky z prostých vrstev byly k práci v hospodářství i v domácnosti od dětství vedeny, a proto uměly vše, co s tím souvisí. Zkuste postavit hraběcí dceru ke krávkě, aby jí podojila. Naopak při tvrdé práci člověku zhrubnou ruce a není pak snadné vzít do rukou drobnější jehlu a tvořit jemné výšivky na

liturgická roucha. Kdo se někdy věnoval vyšívání, tak dobře ví, že je to velmi náročná práce. Vznikla tak přirozená dělba povinností v klášteře, ale i rozdělení společenství na dvě skupiny.

Šlechtična mohla žít v klášteře velmi zbožným životem vzorné řeholnice, mohla být milá a vlídná ke svým laickým spolusestrám, konat skutky pokání, ale v jejím společenském postavení se vlastně nic nezměnilo. Zůstávala stále vznešenou paní. Také představenké úřady mohly zastávat jen chórové sestry.

2.2. Kláštin život v rodném domě

Existuje více svědectví o ctnostném životě sv. Kláry od dob jejího dětství. Ač nám, současným lidem, kteří většinou nevěří na nevinnost, může připadat líčení Legendy příliš zidealizované, je více než pravděpodobné, že se zakládá na pravdě, protože výpovědi svědků v Procesu svatořečení se shodují právě v tom, že svatá Klára byla od mládí velmi zbožná, toužila zasvětit svůj život Kristu, konala skutky milosrdenství a činila pokání.

Snad nejzajímavější je svědectví dvacátého svědka Jana de Ventury z Assisi, který byl služebníkem v domě, kde vyrůstala. Odpřisáhl, že vybraná jídla, která jí byla určena, odkládala a posílala je chudým, potvrdil, že pod šaty nosívala kající roucho, že se postila a prodlévala na modlitbách.³ Více svědků také potvrzuje, že odmítala sňatek. Vzhledem k tomu, že jí bylo již 18 let, byl to usilovný boj s rodinou, který musel trvat už několik let.

Středověk běžně ukazoval světce jako vyvolené již od matčina lůna. Podobně je tomu i v líčení svatosti Kláštiny. Jedno je však jisté: Klára velmi záhy touží po modlitbě a chce žít zasvěceným životem. Proč však nevstoupila do kláštera? Pravděpodobně si nebyla jistá, zda je to skutečně její cesta. Něco hledala, po něčem toužila, ale potřebovala někoho, kdo by jí jasněji ukázal cestu jejího vlastního povolání.

2.3. Setkání se sv. Františkem a útěk z domova

Je zajímavé, že slovo *povolání* se ve spisech sv. Františka nevyskytuje ani jednou. Objevuje se však velmi jasně v Testamentu sv. Kláry, avšak jen v první části. V té době se totiž neužíval termín *povolání* tak jako dnes. To však neznamená, že ve spisech sv. Františka či prvních legendách o jeho životě nenacházíme popis povolání jako životního procesu. Spíše to znamená, že v těchto pramenech je povolání přesně odlišeno jako Boží čin, kterým volá člověka k obrácení. Z toho vyplývá, že povolání je samo o sobě tajemstvím, které nelze zcela jednoduše popsat. Tedy přijmout povolání znamená obrátit se. Je to spásný dialog mezi Bohem a člověkem, který se neprojevuje pouze vnitřně, ale také navenek v životě pokání.

---

³ Srov. *Proces svatořečení*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3142 – 3144.

Je tu však další malé překvapení. Ve spisech sv. Františka nenajdeme ani jedno slovo „obrácení“. Když líčí v testamentu moment setkání s malomocnými, který ho vedl ke konečné změně jeho života, nepoužívá slovo „obrácení“, ale užívá výrazu „začít konat pokání“.⁴ František věděl, že obrácení není jednorázový akt, ale styl života.

Je tu však ještě další důvod. V prvotní církvi slovo obrácení znamenalo uvěřit v Krista, přijmout evangelium jako normu života a nechat se pokřtít. Jinak řečeno, jednalo se o radikální změnu způsobu života. Po dosažení náboženské svobody v r. 313 se křesťanství začalo šířit stále rychleji. V církvi, která se postupně stávala v evropském prostoru jedinou nositelkou náboženství, byl křest nezbytným obřadem pro „řádné přivítání nově narozeného člověka“. Dozrávání křesťanské dospělosti mělo tedy jinou podobu než v prvotní církvi. Ve středověku slovo „obrácení“ již neznamenovalo „stát se křesťanem“, ale počínajíc sv. Bernardem z Clairvaux bylo slovo obrácení používáno ve smyslu „opustit svět a vstoupit do kláštera“.⁵ František však na počátku své duchovní cesty netouží vstoupit do kláštera. Začíná v podstatě jako poustevník a s příchodem prvních bratrů zakládá zcela nový způsob zasvěceného života.

Podobně tomu bylo i u svaté Kláry. Cítila, že klášterní život, tak jak existoval v její době, není cesta, kterou by chtěla zvolit, aby dosáhla plnosti svého povolání. František prožíval svou volbu v hloubce vnitřní samoty. Nebyl nikdo, kdo by mu poradil, co má vlastně dělat. I Klára je zprvu ve svém hledání sama, avšak v setkání se sv. Františkem získává oporu a jistotu. Opustí rodný dům, nechá si ostříhat vlasy, změni svůj život naprosto od základu. Pro Františka je vrcholem poznání vlastního povolání setkání s malomocným. Pro Kláru nastává tato chvíle v setkání s Františkem.

Jak svědectví v Procesu svatořečení, tak Legenda jsou zajedno: při setkání se sv. Františkem Klára došla k rozhodnutí změnit svůj život. Zvláště významné je svědectví sedmnácté svědkyně, paní Bony de Guelfuccio z Assisi, která doprovázela sv. Kláru při jejích tajných setkáních se světcem.⁶ Legenda hovoří o tom, že Klára se dověděla o způsobu následování Krista sv. Františkem a také sv. František se dověděl o ctnostech Klářiných a chtěl ji přivést na cestu života podle evangelia v chudobě.⁷

Odkud František věděl o Kláře? Někdy na přelomu roku 1209 – 1210 je přijat do řádu sv. Františka bratr Rufín, který byl bratrancem sv. Kláry. Průvodcem sv. Františka při setkáních se sv. Klárou byl však bratr Filip. Pravděpodobně František cítil, že přítomnost bratra Rufína by Klára mohla pociťovat jako jistý psychologický nátlak.

---

⁴ SV. FRANTIŠEK Z ASSISI, *Odkaz*, in: Františkánské prameny I., Olomouc 2001, č. 110.

⁵ Srov. Jacques G. BOUGEROL, *Conversione, fuga dal mondo*, in: Dizionario francescano, Spiritualità, Padova 1983, s. 228.

⁶ Srov. *Proces svatořečení*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3123 -3125.

⁷ Srov. *Legenda svaté Kláry z Assisi*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3162 - 3164.

Nastává Květná neděle roku 1211 (nebo 1212). Nejprve Kláře prokáže při bohoslužbě čest sám biskup, když jí podá osobně palmovou ratolest. Chtěl tak dát najevo, že ji bere pod svou ochranu? Asi ano. Je pravděpodobné, že byl o celé věci zpraven.

Večer Klára utíká tajně z domu. V té době mívaly zdejší domy dvoje dveře. Hlavní vchod a pak ještě jedny malé úzké dveře, které symbolizovaly úzkou bránu, kterou se vchází do života věčného, a sloužily k vynášení rakve. Jinak byly zavřeny. Ještě dnes se dají takové dveře rozpoznat na některých domech v Assisi. Právě takové dveře si zvolila Klára ke svému útěku. Nebylo divu, že byly zataraseny velkými trámy a kameny, jak o tom svědčí Legenda i svědectví v Procesu svatořečení. Tohoto prostoru si zřejmě nikdo příliš nevšímal, a proto se nejlépe hodil k nepozorovanému úniku z domu. Klára nechtěla couvnout před ničím, odklízí trámy i kameny a utíká k Porciunkule.

Nastává podivuhodná liturgie mystického zasnoubení s nebeským Ženicem. Nebylo běžné, aby laik vedl obřad zasvěcení panny. A není to běžné dodnes. Tento obřad náleží biskupovi. František i Klára však věděli, že se nejednalo o klasickou liturgii zasvěcení, ale o tajemný sňatek s Kristem ponořením do jeho smrti. Jako katechumen, který se ponořuje do vody, nechá v sobě umřít starého člověka a z křestního pramene vystupuje jako nový člověk, tak i Klára nechává v sobě umřít mladou, krásnou rytířskou dceru a ožívá jako chudá Kristova snoubenka, jejímž jediným bohatstvím je Kristova láska.

2.4. Od služky v klášteře ke společenství bez maiores

Klára odchází do kláštera benediktinek San Paolo di Bastia. Zde ji najdou i její příbuzní, ale Klára se nachází v klášteře, který měl právo azylu. Ukázala svou ostříhanou hlavu a dala tak najevo své pevné rozhodnutí. Po tomto incidentu bratr František, Filip a Bernard odvádějí Kláru do kláštera Sant Angelo di Panzo. Není zcela jisté, proč Klára musela změnit místo svého pobytu. Buď měly benediktinky strach z její rodiny, nebo se zde sama Klára necítila na svém místě. Jisté je, že nevstoupila do kláštera jako jedna ze sester, ale byla tam služkou.

Za 16 dní po jejím odchodu z domu ji následuje její mladší sestra Anežka, která i přes hrozby a fyzické násilí ze strany příbuzných zůstává s Klárou a chce sdílet způsob jejího zasvěcení. Nyní již pochopí jak František, tak Klára, že brzo přijdou i další dívky, protože sám Pán položil základy ke zrodu nového společenství sester. Několik dní nato odvádí František obě dívky ke sv. Damiánu.

Nová řeholní rodina, která zde vzniká, má zcela jiné pojetí společného života než dosud známé kláštery. Neexistuje klasické dělení na chórové sestry a sestry laičky. Všechny sestry jsou si rovny a všechny se stejně podílejí na práci i modlitbě. Společenství žilo velmi

chudě. Ze svědectví v Legendě o zázračném rozmnožení chleba víme, že sestry často neměly ani co jíst a že tou dobou jich u sv. Damiána žilo již padesát.⁸

Je tu však mnoho dalších prvků. Klášter sv. Damiána se nacházel mimo hradby města a byl tím v neustálém ohrožení. Např. ohrožení Saracény v roce 1240 bylo skutečně životu nebezpečné. Jednalo se totiž o saracénský oddíl císařského vojska Fridricha II. Byli to nemilosrdní válečníci, kteří byli neohroženými bojovníky i v těch nejtěžších bojích. Císař je najal do svého vojska a dokonce jim dovolil vyznávat vlastní náboženství. Pokud však císař zrovna nevedl válku, tyto oddíly se potulovaly po kraji a plenily, co se dalo, a k tomu požívaly hodnosti císařských vojáků. Není divu, že po smrti sv. Kláry sestry neměly dostatek odvahy a raději se odstěhovaly do kláštera uvnitř hradeb města.

2.5. Hugolínská řehole, privilegium chudoby, úsilí o vlastní řeholi

2.5.1. Kardinál Hugolín a jeho vztah k sv. Františkovi

Františkova myšlenka následování Krista chudého a pokorného si postupně získávala stále větší úctu a uznání od církevních kruhů i od prostých věřících. V osobě kardinála Hugolína se projevuje starost církve o to, aby si toto lidové hnutí, které se na první pohled podobalo valdenským, uchovalo pravověrnost a podřízenost svaté církvi. František byl na rozdíl od bludařů své doby velmi pokorný, a tím se stal i vzorem a inspirací mnoha lidem. Jeho pozdrav „Pokoj a dobro“ probouzel touhu po dosažení těchto hodnot. Jeho cesta pokání a obrácení vlastního srdce k Bohu dokázala měnit svět.

Kardinál Hugolín de Conti (nazývaný též Hugolín ze Segni, biskup ostijský) vedle duchovních ideálů vnímá rovněž potřebu zachování kanonických norem. Navíc přichází do kontaktu s minority v době, kdy jich bylo již 5000. Takové společenství nutně potřebovalo přesnější životní pravidla. Již nebylo možné vystačit s jednoduchou řeholí schválenou papežem Inocencem III. r. 1209. Kardinálův vliv na sv. Františka, který začal i na jeho radu psát novou verzi řehole, byl historiky interpretován odlišným způsobem. Přesto však si dovolují tvrdit, že Hugolínův vliv byl především pozitivní. Přístup Františkův – to bylo srdce. Přístup Hugolínův - to byl rozum. Každopádně František sám kardinála Hugolína žádal, aby se stal jeho rádcem a protektorem řádu, když se v roce 1217 poprvé setkali.⁹

---

⁸ Srov. *Legenda svaté Kláry z Assisi*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3189.

⁹ 5. května 1217 se konala první generální kapitula Menších bratří v Porciunkule. Řád byl rozdělen na 17 provincií. Bylo také rozhodnuto o první misi, která měla směřovat za Alpy a za moře. Bratr Egido putuje do Tuniska, bratr Eliáš do Sýrie a František jde do Francie. Ve Florencii se setkává poprvé s kardinálem Hugolínem, papežským legátem v Toskánsku a Lombardii. Zmíněný kardinál Františka přesvědčil, aby zůstal v Itálii. Hlavní důvod viděl v tom, že celková situace v jeho řádu vyžaduje, aby byl svým bratřím nablízku. František si uvědomil, že kardinálova rada mu pomohla, a požádal ho o pomoc i do budoucna.

2.5.2. Hugolínova snaha o sjednocení řádových sester

Již jsem zmínila fakt, že svatá Klára se rozhodla následovat Krista po vzoru svatého Františka na Květnou neděli roku 1211 nebo 1212. Běžně se většinou udává rok 1211. Někdy v letech 1212 - 1213 píše sv. František *Způsob života pro svatou Kláru a její sestry*. Text se nám zachoval díky tomu, že ho sv. Klára cituje v 6. kapitole své řehole. Celkově se zdá, že právě 6. kapitola řehole sv. Kláry obsahuje původní základní pravidla, jimiž se její společenství řídilo od svého vzniku.

Roku 1219 píše kardinál Hugolín de Conti pro sestry životní pravidla zvaná *Formula vitae*. Text je velmi podobný benediktinské řeholi, má přísná pravidla pro dodržování klauzury, mlčení a postů a také předpokládá, že každý klášter vlastní nějaký majetek, který se stává zdrojem obživy a tím i zajištěností sester. Rok před tím žádal Hugolín papeže, aby mohl zakládat kláštery podřízené přímo Svatému stolci. Jeho záměrem byla snaha, aby postupně všechny nově vznikající kláštery klarisek měly papežskou ochranu a jednotná pravidla.¹⁰

Dle Hugolínova dopisu z roku 1220 víme, že zmíněný kardinál navštívil v Assisi Františka i Kláru. Obdivoval Františkovo a také Klářino nadšení v následování Krista. Hugolín viděl, že společenství bratří i sester potřebuje lépe propracovanou řeholi. Co se sester týče, Hugolín chtěl, aby klášter sester u sv. Damiána přijal jeho řeholi a stal se centrem jeho nového vznikajícího řádu. Tento nárok zintenzívnil zvláště po roce 1226, kdy zemřel sv. František a Hugolín se následně roku 1227 stal papežem Řehořem IX.

Sv. Klára poslušně přijala Hugolínovu řeholi, avšak usilovala o zvláštní privilegium života v chudobě. Poprvé jí bylo uděleno již Inocencem III. někdy v letech 1215 - 1216. Řehoř IX. nakonec potvrzuje toto privilegium dne 17. září 1228.¹¹ Přesto je Klára znepokojená, protože původní duch života, kterému se učila od sv. Františka, nebyl v nové řeholi obsažen. Sestry dokonce slibovaly žít podle řehole sv. Benedikta.

Roku 1241 umírá papež Řehoř IX. Novým papežem je zvolen Celestýn IV. V roce 1243 je zvolen další nový papež: Inocenc IV. Ten opět potvrzuje r. 1245 „Hugolínovu řeholi“ pro klarisky. Ale již 6. srpna 1247 Inocenc IV. řeholi klarisek nově upravuje. Zmínka o sv. Benediktovi je nahrazena zmínkou o sv. Františkovi, sestry měly již skládat sliby v duchu sv. Františka. Řád klarisek je postaven pod pravomoc generálního ministra

---

¹⁰ Srov. BARTOLI M., *Svatá Klára. Žena mezi mlčením a pamětí*, Praha 2004, str. 99-110.

Jedním z impulsů k napsání Hugolínovy řehole byl vznik 4 nových klášterů (Monticelli ve Florencii, Monteluca v Perugii, Porta Camollia v Sieně a Gattaiola v Luce). Hugolín však především rozvíjel svoji vizi o novém řádu sester, jehož komunity by byly přímo podřízeny Apoštolskému stolci.

¹¹ Srov. *Privilegium chudoby*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3279.

a provinčních ministrů Menších bratří. Modlitba hodinek i postní praxe měla být přizpůsobena zvyklostem Menších bratří. Tato řehole však hovoří o majetku sester a nepotvrzuje privilegium chudoby. Důrazně však připomíná život v klauzuře.

Klára cítí zklamání. Je jí jasné, že ani nová žádost o privilegium chudoby nestačí k tomu, aby budoucím sestřám zachovala charisma společenství. Ještě téhož roku začíná psát vlastní řeholi. Za předlohu vzala především „Potvrzenou řeholi“ sv. Františka, ale částečně i pravidla kardinála Hugolína i Inocence IV. Dne 16. září 1252 ochránce řádu kardinál Rainaldo přijal novou řeholi sv. Kláry, aby ji předal papeži.

Na její schválení však musela Klára čekat až do sklonku svého života. Když umírala, rozpomněl se papež Inocenc IV., že Klára před časem žádala o schválení své řehole. Běžně se text, který měl být papežem schválen, přepsal, opatřil schvalovací klauzulí a pečeti, a tak vznikla papežská bula. Zde však bylo nutno spěchat, a proto rukopis, který byl vlastně žádostí o schválení, byl opatřen pečeti, a tak proměněn ve schvalovací bulu. Ke schválení došlo 9. 8. 1253 a 10. 8. 1253 byla schválená řehole předána sv. Kláře. Den nato Klára umírá.

2.5.3. Podstata významu chudoby pro sv. Kláru

Na první pohled se může zdát, že Klářino lpění na chudobě je téměř nepochopitelné. Hugolín jednal podle zdravého rozumu. Jen ať se sestry postí, ať konají pokání, žijí v přísné klauzuře, ale musí mít nějaký pravidelný a jistý zdroj obživy, aby neumřely hladem. Jasné a pochopitelné. Klára chtěla opak. Ona sama se velmi přísně postila, ale cítila, že její pokání má základ právě v onom riziku a důvěře v Boží prozřetelnost.

Sv. František žil se svými bratry jako „poutník“, který *jde v šlépějích Kristových*. A to zcela doslova. Poutník, který naprosto spoléhá na péči svého Otce v nebesích. Kam přijde, tam si prosí o práci. Když nenajde práci, žebrá. Zároveň káže prostými slovy a zve k obrácení. Klára neputuje, žije se svými sestrami stále na jednom místě. Věrnost chudobě tak Kláře vlastně nahrazuje onen prvek putování ve šlépějích Pánových.

Chudoba je tedy vždy prostředek a ne cíl. V legendách o sv. Františkovi můžeme najít výraz *paní Chudoba*. V žádném případě to neznamena, že by se chudoba stala pro Františka jakýmsi božstvem, ale je jeho průvodkyní na cestě za Kristem. Pomáhala mu posilovat vědomí důvěry v Boží lásku a prozřetelnost.

Zde bych se chtěla zmínit o dalším problému, který se úzce týká i svaté Anežky. Často jsem slyšela od některých bratří i sester názor, že kdyby sv. Klára žila v jiné době, jistě

by si nezvolila klauzuru, ale žila by podobně jako sv. František a věnovala by se apoštolátu. Na toto téma bylo obhájeno množství doktorských prací. Je však i podobné množství doktorátů, které obhajovaly pravý opak. Chtěla bych uvést několik prostých argumentů, které by mohly vnést do celé věci více světla:

1. Sv. Klára se nikdy ve svém životě nebouřila proti klauzuře. I když pojetí klauzury bylo v jejím společenství jiné než třeba u benediktinek, přesto ji přijímala. Ve společenství klarisek není nejdůležitější mlčení, klauzura a posty, ale **modlitba a společenství**. Klauzura je opět jen jedním z prostředků, který dává společenství konkrétní, specifické vlastnosti. Jestli Klára za něco usilovně bojovala, pak to bylo privilegium chudoby. Pokud by klauzuru vnímala jako základní narušení vlastního povolání a charismatu, zcela jistě by se ozvala.
2. Kdyby Klára tolik lpěla na životě v činné službě mezi lidmi, bylo možné, aby zvolila život jako bekyně či jinou podobnou formu života, která v této době již existovala.¹²
3. Už samotná myšlenka, že *kdyby Klára žila v jiné době, tak by ...* je naprosto chybná. Je totiž skrytým obviněním samotného Boha, že se dopustil chyby a poslal sv. Kláru na svět v nepatřičné chvíli. Ať mi prominou všichni, kteří podobné teze zastávají, ale Bůh nedělá omyly. Pokud vzniklo Klářino společenství v době, kdy církev klauzuru u ženských klášterů vyžadovala, pak je to jasné znamení, že Pán si přál, aby ve Františkově duchovní rodině bylo klauzurované kontemplativní společenství sester.

Svatá Klára ve svém životě zažila ještě jinou formu chudoby, která souvisí i s klauzurou: roku 1224 se totiž u ní objevuje závažná nemoc, pravděpodobně následek příliš tvrdé askeze. Některé dny nebyla vůbec schopna vstát. Sestry ji musely posadit a podepřít. Není jisté, o jakou nemoc šlo, ale podle mého soukromého názoru se mohlo jednat o nějaký typ roztroušené sklerózy či něco podobného. Vzhledem k tomu, že Klára umírá roku 1253, žila v utrpení nemoci plných 29 let.

---

¹² Bekyně: Z francouzského béguine. B. byly zbožné ženy (mulieres religiosae), vdovy nebo svobodné, které žily ve středověku v malých společenstvích, věnovaly se modlitbě a charitativní činnosti. Oblékaly šedý šat, ale neskládaly sliby. Francouzský výraz »béguinage« později označoval malé domy (hospice) obývané b. Ideálem b. bylo žít v evangelijní chudobě, prostoupené zanícením pro charitativní činnost. Honorius III. je ústně schválil (1216), ale po střídavých jednáních s církevními úřady a také kvůli kacířským postojům vymizely koncem středověku. (zdroj: <http://www.iencyklopedie.cz/bekyne>)

3. MINORITA SV. KLÁRY

Nyní se chci o něco podrobněji zabývat minoritou sv. Kláry. Tato ctnost je totiž zcela zásadní pro pochopení spirituality naší svaté Anežky České. Jak vyplývá z dalšího výkladu, je evidentní, že svatá Anežka pochopila františkánskou minoritu dříve než františkánskou chudobu. Je jasné, že právě minorita byla tím hlavním impulsem, který ji tolik uchvátil. Pochopení a přijetí františkánské chudoby do všech jejích důsledků přišlo postupně, jak Anežka pronikala hlouběji do františkánského charismatu. Podobně jako Klára, i Anežka získala pro svůj klášter privilegium chudoby a usilovala o autentický život podle evangelia po příkladu sv. Františka. Ale o tom se podrobněji zmíním později.

Máme mnoho svědectví o pokoře svaté panny Kláry. Je třeba si uvědomit, že pokorným je člověk vždy vůči někomu druhému. Pokorné smýšlení o sobě má člověk tehdy, když se prostě a jednoduše nevynáší nad druhé, ale má k nim úctu. Jinými slovy, pokora je jedním z předpokladů lásky či dokonce jedním z projevů lásky. Vše velmi prostě a výstižně říká sv. František v Napomenutí 12:

“Zda má Boží služebník ducha Páně, to lze poznat takto: Učiní-li Pán skrze něho něco dobrého, pak si na tom nic nezakládá, protože jeho vlastní já je vždy nepřítelem všeho dobrého, ale tím více má před očima, jak je ve skutečnosti malý, a pokládá se za menšího než všichni ostatní lidé.“¹³

Pokora je sama o sobě základem, z něhož vyrůstá vzájemná důvěra. Aby však měla pokora pravdivou sílu, musí pramenit ze životodárného vztahu k Bohu. Neboť jak praví sv. František v Napomenutí 19:

Blahoslavený služebník, jenž se nepovažuje za lepšího, když ho lidé hlasitě chválí a velebí, než když ho považují za bezvýznamného, hloupého a hodného opovržení; neboť čím je člověk před Bohem, takovým je a nic víc. Běda tomu řeholníku, kterého druzí postavili na přední místo a on z něj nechce dobrovolně sestoupit. A blahoslavený ten služebník, jenž není povyšován svou vlastní vůlí a který vždy touží být pod nohama druhých.“¹⁴

3.1. Lásky vyrůstá z pokory a pokora pramení z lásky

Svatá Klára naplňovala duchovní ideály sv. Františka s oddaností celého srdce. Nebylo v ní nic polovičatého a nepravého. Proto i její láska vyrůstala z pokory a pokora pramenila

---

¹³ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí č.12*, in: *Františkánské prameny I.*, Olomouc 2001, č. 161.

¹⁴ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí č.19*, in: *Františkánské prameny I.*, Olomouc 2001, č. 168.

z lásky. Je mnoho krásných svědectví o životě sester u sv. Damiána. Sestry žily v chudobě a pokoře a stále více objevovaly duchovní poklad evangelní lásky k Bohu i bližním.

„Ctihodná abatyše nemilovala jen duše svých sester, ale s obdivuhodnou láskyplnou horlivostí pečovala i o jejich tělesné dobro. Za chladných nocí často vlastní rukou přikrývala spící a chtěla, aby ty, které byly příliš slabé k zachování společné přísnosti, spokojily se s mírnějším způsobem života. Trápilo-li některou sestru pokušení, přepadl-li některou sestru smutek, jak se stává, zavolala si ji tajně k sobě a těšila ji se slzami v očích. Ba i k nohám se někdy zarmouceným vrhla, aby mateřskými slovy zmírnila jejich krutou bolest. Z vděčnosti za tyto projevy lásky lnuly k ní tyto sestry s velikou oddaností. Matce projevovaly lásku a velikou úctu, v učitelce ctily duchovní důstojnost, ve vychovatelce sledovaly správnou cestu, a v tom všem obdivovaly úžasnou svatost Kristovy nevěsty.“¹⁵

Podobná svědectví máme i v *Procesu svatořečení* svaté panny Kláry. Uvedu jen několik úryvků:

První svědkyně:

„Sestra PACIFIKA de GUELFUCCIO z ASSISI, řeholnice kláštera sv. Damiána, pod přísahou vypověděla: Že znala svatou Kláru, když tato světice byla ve světě v domě svého otce; a že všichni, kdo ji znali, považovali ji za velmi počestnou a velmi dobrého života, a že se věnovala a zaměstnávala zbožnými skutky.

Vypověděla rovněž, že když paní Klára přikazovala sestrám, aby něco udělaly, dávala příkaz s velkou ostýchavostí a pokorou, a častěji spíše to chtěla udělat sama než přikazovat druhým.

Také vypověděla, že blažená Matka byla vůči svým sestrám pokorná, milá a laskavá, a měla soucit s nemocnými; a když byla zdráva, obsluhovala je a umývala jim nohy a nalévala vodu na ruce; a někdy umývala sedadla nemocných.

Na otázku, jak to ví, odpověděla, že to víckrát viděla.“¹⁶

Druhá svědkyně:

Sestra BENVENUTA z PERUGIE, řeholnice kláštera u sv. Damiána, pod přísahou vypověděla, že paní Klára, kdysi abatyše uvedeného kláštera u sv. Damiána, byla obdivuhodné pokory a tak pohrdala sebou samou, že sama dělala nejponížnější práce. Dokonce vlastníma rukama čistila sedadla nemocných sester. Otázána, jak ví tyto věci,

---

¹⁵ Srov. *Legenda svaté Kláry z Assisi*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3233-3234.

¹⁶ *Proces svatořečení*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2925, 2934, 2936.

odpověděla, že vstoupila do řehole téhož roku jako ona; ta vstoupila v pondělí Svatého týdne, a svědkyně vstoupila potom v měsíci září.

Vypověděla tato svědkyně, že od té doby, co Matka svatá Klára vstoupila do řehole, byla velmi pokorná a umývala sestřím nohy. Když jednou umývala nohy jedné služebné sestře, sklonila se, aby jí políbila nohy. Tato služebná sestra stáhla nohu k sobě a neopatrně přitom kopl blaženou Matku do úst. Kromě toho blažená Klára nalávala vodu sestřím na ruce a v noci je přikrývala, když bylo chladno.

Byla také tak přísná k svému tělu, že se spokojila s jediným hábitem z drsného plátna a jedním pláštěm. A když někdy viděla, že některá sestra má horší hábit než nosila sama, vzala jí ho a dala té sestře svůj lepší.¹⁷

Třetí svědkyně:

Sestra FILIPA, dcera pána LEONARDA de GISLERIO, řeholnice kláštera sv. Damiána, pod přísahou vypověděla: Že čtyři roky po tom, co svatá Klára vstoupila do řehole na kázání svatého Františka, vstoupila i svědkyně do této řehole, neboť jí tato světice ukázala, jak náš Pán Ježíš Kristus pro spásu lidského rodu snesl utrpení a zemřel na kříži. Tím pohnuta se svědkyně rozhodla vstoupit do řehole a spolu s ní konat pokání. A byla s paní Klárou od té doby až do dne její smrti, téměř třicet osm let.

Rovněž řekla, že blažená Matka byla tak pokorná, že ve všem pohrdala sebou samou, pokládala se za nicotnou v porovnání s ostatními sestrami, ponižovala se vůči všem, sloužila jim, nalávala jim vodu na ruce, umývala sedadla nemocných sester vlastníma rukama a umývala nohy dokonce i služebným sestřím.

Proto jednou, když umývala nohy jedné služebné kláštera, chtěla jí políbit nohy, ta však se snažila odtáhnout nohu, avšak neopatrně, a přitom kopl svatou Matku do úst. Ta se však ve své pokoře s tím nespokojila, ale políbila chodidlo nohy této služebnice. Otázána, jak to ví, odpověděla, že to viděla, protože při tom byla.¹⁸

Zde bych chtěla podotknout, že zmíněná sestra, která kopl sv. Kláru, protože nechtěla, aby jí Klára políbila nohu, byla pravděpodobně tato svědkyně osobně. Odvážuji se tak tvrdit proto, jelikož uvádí větší podrobnosti než ostatní svědkyně. Zajímavá je také zmínka o „služebné sestře“. Vzhledem k tomu, že Klára jí umývá a líbá nohy, je jasné, že v tomto společenství nebylo klasické rozdělení na sestry chórové a laičky. Výše uvedené citáty jasně jmenují tzv. „služebné práce“, které Klára jako představená osobně vykonávala. Tím dávala

---

¹⁷ *Proces svatořečení*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2944, 2946, 2947.

¹⁸ *Proces svatořečení*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2967, 2975.

příklad i ostatním sestřím. Navíc společenství sester nemělo vlastní hospodářství, a tak ani nepotřebovalo „laické sestry“ v tom smyslu, jak je středověk vnímal. Služebné sestry v klášteře sv. Kláry zajišťovaly především komunikaci mezi sestrami a okolním světem.

3.2. Svatá Klára a její úřad abatyše

„Klára, základní kámen a vznešený základ svého řádu, se od samého začátku snažila budovat stavbu všech ctností na základě svaté pokory. Blaženému Františkovi slíbila poslušnost a od svého slibu se ani v nejmenším neuchýlila. Za tři roky po svém obrácení odmítla titul a úřad abatyše, raději než stát v čele chtěla být pokorně podřízená a mezi služebnicemi Kristovými spíše sloužit než se nechat obsluhovat. Na naléhání svatého Františka však nakonec vedení Chudých paní přijala. V srdci jí z toho vyrostla bázeň, a ne pýcha; tak nerostla nekázeň, ale bezpodmínečná poslušnost. Čím výše stála totiž v očích druhých vnější důstojností, tím méně si cenila sebe samé, tím ochotnější byla ke službě druhým, čím prostší ve způsobu života.“¹⁹

Je více než zřejmé, že Klára nechtěla nikdy používat své postavení jako nástroj moci. Představený – zvláště ve františkánských společenstvích – nemá moc, ale pravomoc. To je podstatný rozdíl. Pravomoc znamená zodpovědnost a ne vládu. Svatá Klára prožívala své postavení představené jako službu sestřím při jejich duchovním vedení.

Klára však rovněž vnímala jedinečnost ideálu františkánského způsobu života, který nazývala ve své závěti svatým povoláním. Byla si vědoma, že právě jako představená má povinnost charisma svého řádu rozvíjet a chránit. Zde byla velmi pevná a nebojácná. Tento osobní postoj je velmi ohnivě vyjádřen jejími slovy adresovanými svaté Anežce Pražské v druhém listě:

„Nevěř a nesouhlas s ničím, co by Tě chtělo od tohoto předsevzetí odvrátit nebo Ti na závodní dráze kladlo překážky. Běž o závod k dokonalosti, k níž Tě povolal Duch Páně, abys splnila své sliby Nejvyššímu a stále kráčela po cestě Božích přikázání, a v tom se řiď radami našeho důstojného Otce, bratra Eliáše, generálního ministra, především těchto rad následuj a měj je za cennější nad jiná dobra! Kdyby Ti někdo říkal nebo namlouval něco jiného, co by odporovalo Tvé dokonalosti a povolání Božímu, i kdybys mu byla povinná úctou, nenásleduj jeho rad, ale objímej chudičského Krista jako chudá panna.“²⁰

---

¹⁹ *Legenda svaté Kláry z Assisi*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3179.

²⁰ KLÁRA Z ASSISI, *Druhý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2876 – 2878.

To jsou skutečně ostrá a velmi odvážná slova. Přitom tento list začíná slovy:

„Dceři Krále králů, služebnici Pána pánů, důstojné snoubence Ježíše Krista a proto převznešené královně, paní ANEŽCE, KLÁRA, neužitečná a nehodná služebnice Chudých paní, pozdrav a přání, aby vždy žila v nejvyšší chudobě.“²¹

Minorita není souborem komplexů méněcennosti, ale zahrnuje v sobě krom jiného i poctivou snahu přijmout zodpovědnost za hříbny, které jsme od Boha obdrželi. A to se nejvíc týká naší věrnosti povolání, které nám Bůh ve své lásce dal.

3.3. Úcta k důstojnosti svědomí bratří a sester

Podle vzoru svatého Františka, i Klára staví poslušnost pod autoritu svědomí. Její spisy věrně sledují Františkovy myšlenky z Řehole i Napomenutí. Podobně jako František vidí i Klára pravou poslušnost především ve vzájemné lásce a pokoře.

Vědomí o důstojnosti svědomí bližního je silně inspirováno pohledem pravé pokory před Bohem a úcty k druhému člověku. Připomeňme si slova z *Gaudium et spes*: „Svědomí je nejtajnější střed a svatyně člověka; v ní je sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru.“²²

Svatá Klára píše ve své řeholi, v X. kapitole *O napomínání a napravování sester*, toto:

„Abatyše ať své sestry napomíná, navštěvuje a v pokoře a lásce napravuje, aniž by jim nařizovala něco, co by bylo proti jejich svědomí nebo řeholi, kterou jsme slíbily.

Podřízené sestry pak ať uváží, že se z lásky k Bohu zřekly vlastní vůle. Proto je jejich přísnou povinností, aby svým abatyším prokazovaly poslušnost ve všem, co Pánu slíbily zachovávat a co není proti svědomí a našim slibům.

Abatyše ať se k nim chová s tak srdečnou láskou, aby s ní mohly mluvit a zacházet jako paní se svou služebnicí. Neboť tak tomu má být: abatyše ať je služebnicí všech sester.

Napomínám a povzbuzuji sestry v Pánu Ježíši Kristu, aby se varovaly jakékoli pýchy, marné slávy, závisti, chamtivosti, světských starostí a zájmů, nactiutrhání, reptání, rozbrojů a roztržek. Vždy ať zachovávají jednotu vzájemné lásky, která je poutem dokonalosti.“²³

---

²⁰ KLÁRA Z ASSISI, *Druhý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2871.

²² II. Vatikánský koncil: „*Gaudium et spes*“, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha 1995, s. 173 – 265, čl. 16.

²³ KLÁRA Z ASSISI, *Řehole svaté Kláry*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2806-2810.

3.4. Věrnost církvi svaté

Na rozdíl od mnoha bludařů své doby došel svatý František takového rozmachu vlastního řádu i proto, že nikdy neodmítal církev a poslušně přijímal vedení skrze její hierarchii. Poznával církev jako tajemné tělo Kristovo. Tato schopnost však pramenila z jeho minority. Jen pokorný člověk může mít tak čisté srdce, aby viděl Boha tam, kde ho ostatní nevidí. Podobně je tomu i u svaté Kláry, která píše ve své řeholi v kapitole XII:

„A to, abychom byly vždy v pokoře podřízeny a poddány svaté církvi, pevně v katolické víře a věrně zachovávaly chudobu a pokoru našeho Pána Ježíše Krista a jeho nejsvětější Matky a svaté evangelium, jak jsme to pevně slíbily. Amen.“²⁴

A ve své Závěti Klára píše:

Proto se celá, s tělem i duší skláním, poklekám a všechny své sestry nynější i budoucí doporučuji svaté matce, římské církvi, papeži a zvláště panu kardinálovi, který bude ustanoven pro řád Menších bratří i pro nás. Pro lásku Pána, který chudý ležel v jeslích, chudý na světě žil a obnažený na kříži zemřel, prosím: ať se pan kardinál vždy stará, aby jeho malé stádce zachovávalo svatou chudobu, jak jsme ji slíbily Bohu i našemu blaženému Otci Františkovi, ať sestry v této chudobě stále utvrzuje a zachovává. Neboť toto malé stádce nejvyšší Otec ve své církvi vzbudil slovem i příkladem našeho blaženého Otce Františka, který jeho milovaného Syna i slavnou Matku a Pannu následoval v chudobě a pokoře.“²⁵

3.5. Pokora vyrůstá ze vztahu k Bohu a opět se k němu vrací v podobě lásky

Minorita je jedním z nejdůležitějších způsobů, jak klást naše nohy do šlépějí Kristových. On je hlavním motivem, inspirací a příkladem celého našeho života a tím i života v pokoře. On je oním zrcadlem, o němž píše svatá Klára ve svém 4. listě:

„V tomto zrcadle pak se skví blahoslavená chudoba, svatá pokora a nevýslovná láska, jak to budeš moci s Boží milostí pozorovat po celém zrcadle. Přístup a viz v tomto zrcadle nejprve chudobu toho, jenž leží v jeslích, zavnutý v plénky. Podivuhodná pokoro! Úžasu hodná chudobo! Král andělů a Pán nebe i země leží v jeslích! Ve středu zrcadla viz aspoň pokoru a blahoslavenou chudobu, nesčíslné práce a námahy, jež vytrpěl, aby vykoupil lidstvo. Na konci zrcadla pak s úžasem pohled' na nevýslovnou lásku, s níž se rozhodl trpět na dřevě kříže a zemřít nejpotupnější smrtí. Toto zrcadlo,

---

²⁴ KLÁRA Z ASSISI, *Řehole svaté Kláry*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2806-2820.

²⁵ KLÁRA Z ASSISI, *Závěť svaté Kláry*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2841.

zavěšené na dřevě kříže, napomínalo kolemjdoucí: »Vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, je-li bolest jako bolest moje!«²⁶

Svatá Klára dorůstala stále hlouběji do Kristovy lásky, pokory, poslušnosti a chudoby: Jedním slovem řečeno – dorůstala do Kristovy krásy. A právě tuto schopnost se snažila předávat svým duchovním dcerám, zvláště pak Anežce Pražské. Na sklonku života Klára zcela v duchu minority děkuje Bohu za dar svého života. Svědectví o tom máme jak v Procesu svatořečení, tak i v Legendě:

Svatá panna však byla obrácena k sobě a takto mluvila ke své duši: »Jdi do bezpečí, máš na cestu dobrý doprovod. Jdi, « pravila, »vždyť ten, který tě stvořil, také tě posvětil; jako matka své dítě neustále tě chránil a miloval něžnou láskou. « Potom připojila: »A ty, Pane, buď veleben za to, že jsi mě stvořil. « Když se jedna sestra tázala, s kým mluví, řekla: »Mluvím se svou požehnanou duší. « Tu však už nebyl daleko onen skvělý doprovod na cestu. Obrátila se totiž k jedné sestře a řekla: »Vidiš, dceró, Krále slávy, jehož já vidím?«²⁷

---

²⁶ KLÁRA Z ASSISI, *Čtvrtý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 2903 - 2904.

²⁷ Srov. *Legenda svaté Kláry z Assisi*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, č. 3262.

4. SV. ANEŽKA - ČESKÁ PRINCEZNA

Česká princezna Anežka Přemyslovna zůstává naprosto mimořádným zjevem v duchovních i kulturních dějinách naší země. Pamatuji se, že o jednom svátku sv. Anežky při kázání v katedrále sv. Víta otec biskup J. Lebeda vyslovil názor, že svatá Anežka dosáhla nejvyššího stupně duchovního života ze všech členů našeho národa. Známy je též výrok významného historika Josefa Pekaře, že Anežka náleží mezi nejušlechtlejší zjevy českých dějin. Určitě je to pozoruhodný pohled na Anežku a zcela ho sdílím. Pokud je tomu tak, pak je tedy duchovním vrcholem a tím i autoritou a příkladem.

Anežčina volba františkánského způsobu života není náhodná. To, že se vzdala nejvyššího společenského vzestupu, je velmi výmluvným svěděním a jen předznamenává následný prudký duchovní vzestup. Pokud si chceme přiblížit spiritualitu sv. Anežky, potýkáme se s jednou těžkostí: nedochovaly se nám žádné její spisy.

Důležité svědectví o jejím životě podává Legenda svaté Anežky České, latinský životopis, který byl pravděpodobně napsán pro připravované svatořečení Anežky Přemyslovny v letech 1319 - 1328 na žádost královny Elišky Přemyslovny, která svou pratetu velmi ctěla. Rovněž je možné zamyslet se nad kulturně-dějinnými souvislostmi, nad jejím vztahem k františkánství a především nad velmi osobním vztahem mezi sv. Klárou a sv. Anežkou, tak jak se zračí v listech sv. Kláry. Lze tak odhalit určité pohledy, v nichž vyniká svatost Anežčina v poněkud konkrétnějších rysech.

4.1. Narození sv. Anežky

Anežka se narodila roku 1211 jako nejmladší dcera českého krále Přemysla Otakara I. Její matkou byla Konstancie, dcera uherského krále Bély III. Konstancie se stala manželkou Přemyslovou v roce 1199, když krátce předtím pražský biskup Daniel prohlásil předchozí manželství krále Přemysla s Adlétou Míšeňskou za neplatné. Adléta se odvolala proti rozsudku k papeži Inocenci III. Samozřejmě, že Přemysl Otakar neváhal a rovněž napsal do Říma. Manželský spor byl téměř neřešitelný. Přemysl podepřel zneplatnění manželství argumenty, které měly jistou právní hodnotu (např. příbuzenství čtvrtého stupně atd.), ale bylo více než zřejmé, že král se chce zbavit stárnoucí ženy. V roce 1204 přijal Přemysl na krátko Adlétu zpět na královský dvůr a Konstancii dočasně poslal pryč z Pražského hradu. Roku 1205 je Markéta, dcera Přemyslova a Adlétina, provdána za dánského krále Waldemara II. Téhož roku se Konstancii narodil syn – budoucí král Václav I. Přemysl Otakar definitivně zapuzuje Adlétu. Je obnoven spor o platnost manželství, který je nakonec ukončen Adlétinou smrtí 2. února 1211.

Datum narození svaté Anežky není nikde zaznamenáno. Nejpřesnějším historickým pramenem o životě světice je latinsky psaná legenda z let 1319 - 1328. Vzhledem k tomu, že tato legenda upadla v zapomenutí, byly mnohé údaje o Anežčině životě brány z podstatně mladších a tím i nepřesných pramenů. Tak se stalo, že za Anežčin rok narození byl mylně stanoven rok 1205, později rok 1208. Ani jedna z těchto variant nemá skutečný historicky doložený důkaz. Přesto v některých publikacích se tento omyl objevuje dodnes. Blíže o tom pojednává např. Jan Kapistrán Vyskočil ve své monografii o Anežce.²⁸

Původní latinská legenda byla nalezena až v roce 1896 a u nás poprvé publikována v roce 1932.²⁹ Ani zde však nenajdeme datum jejího narození. Je tu ovšem jiný zajímavý údaj. **Autor legendy píše, že když se Anežka vracela do Čech z Rakouska po zrušeném zasnoubení se synem císaře Fridricha II., bylo jí čtrnáct let. Bezpečně víme, že tato událost se stala v roce 1225. Z toho vyplývá, že Anežka se narodila v roce 1211.**

Nemáme jediný důvod, proč bychom tvrzení Anežčina životopisce zpochybnili. Jak jsem se již zmínila, legenda vznikla na přání královny Elišky Přemyslovny v letech 1319 - 1328. Celý text prozrazuje, že pisatel byl dobře seznámen s mnoha podrobnostmi Anežčina života. V době, kdy zmíněná legenda vznikala, žila totiž ještě Kunhuta Přemyslovna, abatyše kláštera benediktinek sv. Jiří na Pražském hradě.³⁰ Kunhuta byla rádkyní královny Elišky Přemyslovny a znala osobně velmi dobře i svatou Anežku Českou. Dá se předpokládat, že Kunhutiny vzpomínky byly velmi významným pramenem informací o sv. Anežce.

---

²⁸ J. K. VYSKOČIL. *Blahoslavená Anežka Česká - kulturní obraz světice XIII. století*, Praha 1933, str. 95-96.

²⁹ „Legendu u nás poprvé vydal s obšírným kritickým rozбором latinsky Dr. Jan Kapistrán Vyskočil OFM v roce 1932 a rok nato i její český překlad. Pro současného čtenáře podává o ní výstižný přehled Dr. Jaroslav Polc ve 24. kapitole své knihy »Světice Anežka Přemyslovna«, vydané ČKCH v Praze 1988. Zde se proto omezujeme jen na základní údaje. Latinský životopis byl napsán pro připravované svatořečení Anežky pravděpodobně mezi léty 1319-1328 z podnětu poslední Přemyslovny královny Elišky, Anežčiny praneteře. Tato »Legenda« však upadla do zapomenutí a byly známy jen pozdější životopisy čerpající z ní. Zachoval se i staročeský překlad pořízený patrně v polovině XIV. století a vydaný s úpravami v roce 1666 v Praze. Latinský rukopis z počátku XIV. století pocházející z Prahy a blízký originálu objevil v roce 1896 v Miláně Achille Ratti, archivář ambroziánské knihovny, pozdější papež Pius XI. V roce 1915 objevil další latinský rukopis Walter Seton v Bamberku, a vedle něho několik německých překladů. Konečně 1931 byl nalezen třetí rukopis v dalmatském Šibeniku. Autorem Legendy byl zřejmě františkánský kněz přísnějšího směru, žijící v konventu sv. Františka v Praze, patrně kaplan kláštera klarisek u sv. Anežky, kterou ovšem už osobně nepoznal. Legenda je velmi příbuzná Celanově Legendě sv. Kláry svým stylem i obsahem, což je dáno duchovní příbuzností obou světic dosvědčenou listy sv. Kláry, kromě toho však obsahuje řadu cenných zpráv z českého prostředí. Jan K. Vyskočil ve svém rozboru uvádí: »(Spisovatel) tím, že napodobuje životopis sv. Kláry, dává Anežce ráz své doby... vtěluje do Anežčina života své myšlenky k událostem své doby, zvláště ke dvěma bojům v řadě jeho se tehdy odehrávajícím: jednomu totiž se právě dokončujícímu, bratří spirituálů o původní řeholi bez deklarací papežských, druhému právě tehdy vzniklému na jiném sice poli, ale z téže ideologické stavby, o chudobu Kristovu a idealistickou chudobu, nebo spíše prestiž řádovou, na jejímž začátku právě vznikla legenda bl. Anežky« (str. 93). A to je důvod, proč Anežčina Legenda má právem místo v českém vydání raných františkánských pramenů.“ (zdroj: PŘEDMLUVA PŘEKLADATELŮ K LEGENDĚ SVATÉ ANEŽKY ČESKÉ, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 348-349.)

Kunhuta Přemyslovna žila v letech 1265 – 1321. Byla to prvorozená dcera českého krále Přemysla Otakara II. a Kunhuty Uherské. Její otec si vyžádal pro Kunhutu dědické právo na české království od římského krále Richarda Cornwallského. Tento stav trval až do narození Přemyslova mužského dědice v roce 1271³¹. Ve dvanácti letech vstoupila do kláštera Na Františku, protože podle podmínek mírové smlouvy s novým německým králem Rudolfem Habsburským z roku 1276 se totiž měla vdát za jeho syna Hartmanna. Přemysl Otakar II. nechtěl, aby k tomuto sňatku došlo. Jedinou možností byl tedy vstup Kunhuty do kláštera. Jistě nátlak z otcovy strany měl velký vliv na Kunhutu, ale jak napovídá její další osud, zdá se, že i ona si raději přála život v klášteře než sňatek s Habsburkem. Po smrti sv. Anežky České se stala abatyší zdejších klarisek. V roce 1291 se Kunhuta na bratrovu žádost vdala za piastovského knížete Boleslava II. Mazovského, kterému porodila tři děti (Eufrosinu, Václava a Perchtu). V roce 1302 bylo nešťastné manželství na její žádost rozvedeno. Kunhuta znovu vstoupila do kláštera, nevrátila se však již ke klariskám, ale vstoupila mezi benediktinky v klášteře sv. Jiří na Pražském hradě, kde byla až do konce svého života abatyší. Stala se duchovní matkou malé Elišky Přemyslovny (dcery krále Václava II. a matky Karla IV.), kterou vedla krom jiného i k účtě k Anežce České.

4.2. Anežčino dětství a mládí

Když jí byl pouhé tři roky, byla poslána se svou starší sestrou Annou do polské Třebnice. Obě byly zasnoubeny synům slezského knížete Jindřicha Bradatého a sv. Hedviky, a proto byly poslány na vychování do tamního kláštera cisterciáček, který sv. Hedvika založila. Za tři roky se však Anežka vrací domů, protože syn vévody, s nímž byla zasnoubena, zemřel. Po krátkém pobytu na Pražském hradě je poslána do kláštera premonstrátek v Doksanech. Zdejší klášter byl často vyhledáván jako centrum výchovy a vzdělání pro dívky z významných šlechtických rodů. Anežka zde zůstala asi rok a půl. Pobyt v klášteře cisterciáček pod výchovným dohledem sv. Hedviky v polské Třebnici a následná výchova v klášteře premonstrátek v Doksanech položily základy, z nichž vyrostla pozdější duchovní hloubka Anežčina.

Netrvalo dlouho a Anežka byla zasnoubena Jindřichovi, synu císaře Fridricha II. Na přání samotného císaře byla poslána ve svých osmi letech do Vídně, aby zde na dvoře vévody byla vychována jako budoucí císařovna. Pobyt ve Vídni, kde se připravovala na budoucí manželství s Jindřichem, ukázal Anežce podobu dvora, který žil velmi nevázaným způsobem. Anežka chápe, že takový způsob života by ji nikdy nenaplnil.

---

³¹ Pozdější král Václav II., otec Elišky Přemyslovny.

Kníže Leopold VI., na jehož dvoře ve Vídni Anežka žila, dosáhl v roce 1225 skrze politické intriky zrušení zasnoubení Jindřicha s Anežkou a jeho následného sňatku se svou dcerou Markétou. Anežka se vrací domů do Čech. Zrušení zasnoubení s Jindřichem přijala Anežka evidentně jako vysvobození. Jinak tomu bylo s jejím otcem, který vnímal vzniklou situaci jako urážku. Po Anežčině návratu domů vedl rozhořčený Přemysl Otakar I. neúspěšnou válečnou výpravu proti Rakousku.

Roku 1226 pobývala nějaký čas Anežka se svým otcem na hradě Loket. Zde zasáhla ve prospěch mistra Konráda z Marburku, který přišel kázat křížovou výpravu. Přemysl Otakar I. se kvůli tomu velmi rozhněval, protože právě sestavoval vojsko proti Leopoldovi VI. Situace se vyhrotila natolik, že král chtěl Konráda zabít. Ten prosil alespoň o možnost, aby se před smrtí mohl vyzpovídat. Král o tom nechtěl ani slyšet. Anežka statečně zasáhla, Konráda odvedla do nedaleké kaple a postarala se mu o zpovědníka. Když Konrád opět předstoupil před krále, zažil velké překvapení. Přemysl Otakar I. mu padl k nohám a prosil za odpuštění. Statečný postoj jeho patnáctileté dcery ho inspiroval k zamyšlení. Jen pro zajímavost: mistr Konrád z Marburku byl zpovědníkem a duchovním vůdcem sv. Alžběty Uherské, sestřenice sv. Anežky.

1226 - 1227 probíhala další jednání o zasnoubení Anežky s anglickým králem Jindřichem III. Roku 1228 dostala sedmnáctiletá česká princezna první nabídku k sňatku od císaře Fridricha II. Svou nabídku císař zopakoval ještě v roce 1233. Zkušenost získaná u rakouského dvora Anežku utvrdila v tom, že smysl svého života musí hledat v něčem jiném než v moci, slávě a bohatství. Poslala list papeži Řehoři IX., v němž prosí o jeho ochranu, protože se chce zasvětit Kristu a odmítnout sňatek s císařem. Papež jí odpověděl listem, v němž ji přijímá jako svou duchovní dceru, a poslal jí četné dary.

5. PŘÍKLAD SV. LUDMILY ANEB KREV NENÍ VODA

To, že se sv. Anežka zcela ztotožnila se spiritualitou sv. Františka a sv. Kláry, je známá věc. Proto také bylo nutné, abych poněkud blíže objasnila způsob františkánského obrácení. Jak u sv. Františka, tak u sv. Kláry nejde jen o chudobu, ale spolu s chudobou i o společenský sestup, tedy o minoritu. Tím se také lišili od heretických hnutí své doby, která prosazovala chudobu jako podstatný rys křesťanského způsobu života, zapomínala však na evangelní pokoru.

Nacházím ještě další významný vliv na svatou Anežku, a to v osobě světice Ludmily. Je zajímavé, že tento fakt je běžně opomíjen. A přitom je to věc nad slunce jasnější. Vždyť krev není voda. Je jisté, že pokud sv. Anežka žádala nějakého světce či světici o přimluvu, pak jistě často opakovala jméno svaté Ludmily. A svatá Ludmila bez jakýchkoli pochyb bděla svou mateřskou ochranou nad Anežkou.

„Kult sv. Ludmily se prosazoval jen zvolna a soustřeďoval se u jejího hrobu. Když byl 3. října 1100 svěcen nově postavený kostel sv. Petra a abatyše Windelmuth předložila pražskému biskupovi Heřmanovi mezi ostatky určenými pro oltářní schránku také část Ludmilina závoje, biskup byl skeptický: 'Paní, pomlč o její svatosti; nechej stařenku, ať odpočívá v pokoji.' Abatyše mu odporovala, proto biskup provedl zkoušku ohněm. Oheň látky neškodil a kronikář Kosmas, který byl zkoušce přítomen, poznamenává: 'Tímto zřejmým zázrakem byli jsme biskup i my všichni tak překvapeni, že jsme ronili radostí slzy a vzdávali díky Kristu.' Pak už kult světice rostl. Její svátek se uvádí v kalendáriu olomouckého biskupa Zdíka z r. 1137; svátek 16. září tam byl pak připsán kolem r. 1200.“³² Tato delší citace z knihy J. Kadlece je svědectvím, že právě v době, kdy žila sv. Anežka, rozvoj úcty ke sv. Ludmile značně sílil.

Čím však mohla být sv. Ludmila pro Anežku tak silnou inspirací? Nyní uvedu citaci ze svatoludmilské legendy zvané „Fuit“. Je to nejstarší latinská legenda, která vznikla již v 10. století. Byla odvozena ze ztracené legendy slovanské a původně určena pro poučení západního světa o české světici:

„Vznešená paní Ludmila, po svém obrácení od pohanských bludů každodenními slzami hořce lkala, že dříve modly uctívala. Sama to však v lepší stránku obrátila; stala se totiž matkou chudých, nohou chromých, okem slepých, vlídnou utěšovatelkou sirotků a vdov. Když však řečený kníže Vratislav, dovršiv třiatřicet let svého života, opustil skličující pouta tohoto světa a syn jeho Václav, tou dobou ještě chlapec, ujal se vlády a říše otce svého, matka chlapcova, jménem Drahoň, setrvala ve stavu vdovském. Tehdy nepřítel lidského pokolení, ďábel, záviděl, že zbožná služebnice Boží Ludmila vynikala tolika

---

³² J. KADLEC, *Přehled českých církevních dějin I.*, Praha 1991, s. 41 – 42.

přednostmi. I konala knížecí matka poradu se svými nespravedlivými rádci a jala se míti v nenávisti svou tchyni Ludmilu. Říkala totiž: 'Proč ona má býti takřka mou paní? Zahubím ji, zdědím všechno, co má, a svobodně budu vládnouti.' Byl totiž její syn Václav posud mladíček. Jakmile ctná a oddaná služebnice Boží Ludmila seznala takovýto úmysl, řekla své snaše: 'Netoužím vládnouti a nepřeji si mít ani sebemenší částku tvé moci. Naopak žádám, abys mi povolila nerušeně sloužiti Bohu až do skonání mých dnů'.'³³

Svatá Ludmila byla, je a bude vzorem hlubokého přijetí víry v Ježíše Krista, lásky k bližním, péče o chudé a potřebné. Je vzorem i tím, jak uměla vychovávat a předat svou víru. Především je však vzorem svým výrazným odmítnutím zneužívání světské moci. Kněžna Ludmila byla u lidu oblíbená a jistě by snadno získala potřebnou podporu proti své snaše. Nestojí však o moc za každou cenu, ale chce žít ve věrnosti Bohu podle evangelia. Nehledá roztržky, ale opouští Prahu, stahuje se na Tetín a nabízí tak smír.

Zde bych chtěla upozornit na jednu věc: Odchodem na Tetín Ludmila riskovala svůj život. Byla si dobře vědoma toho, že jedinou cestou k záchraně vlastního života by bylo právě převzetí moci, protože jedině tak by mohla mít celou situaci plně pod kontrolou. Pokud Ludmila přenechala vládu Drahomíře, musela počítat s možností, že mladší kněžna jednoho dne rozhodne o násilném odstranění starší kněžny. Ludmila však raději riskuje vlastní život, než aby se zpronevěřila ideálům evangelia.

Podobně tak i sv. Anežka bude vynikat svou láskou k chudým a trpícím. Podobně i ona jednou opustí hrad a odmítne světskou moc, aby mohla „nerušeně sloužit Bohu až do skonání svých dnů“. Životní program obou světic je tedy podobný: nabídnout svou lásku k Bohu a pokoru jako cestu smíření za všechny.

---

³³ *Utrpení Ludmily mučednice*, in: *Středověké legendy o českých světcích*, Praha 1998, s. 64.

6. PRVNÍ FRANTIŠKÁNI NA NAŠEM ÚZEMÍ

Rok příchodu prvních Menších bratří na naše území se nedá určit s naprostou přesností, protože zprávy kronikářů jsou poněkud zmatené. V mnohých análech splývá záznam příchodu prvních bratří Menších k nám se zprávou o svatořečení sv. Alžběty Durynské, která zemřela r. 1231 a kanonizována byla již roku 1235. Sv. Alžběta byla sestřenicí sv. Anežky České. První bratři Menší k nám přišli pravděpodobně z Německa.

Řádová kronika bratra Jordána z Giano, který na provinční kapitule v Halberstadtu r. 1262 přijal úkol nadiktovat své paměti o založení a vývoji řádu v Německu, se krom jiného také zmiňuje o poslání bratří do Čech. Je zde svědectví, že r. 1228 byl za ministra ustanoven bratr Jan z Pian del Carpine, o němž se dále píše, že „byl muž při těle a jezdil proto na oslu. Lidem byl v té době řád něčím novým, a tak pro jeho pokoru, že jezdil na oslu – podle příkladu Krista, který raději jezdil na oslu než na koni – více si vážili osla než dnes osobnosti ministra, protože si už zvykli na bratry. Byl největším šířitelem svého řádu. Vskutku, když se stal podruhé ministrem, poslal bratry do Čech, Uher, Polska, Dánska a Norska.“³⁴

Dále se praví, že bratr Jan z Pian del Carpine r. 1230 slavil s bratry poslední celoněmeckou provinční kapitulu a na generální kapitule byl poslán jako ministr do Španělska. Z toho vyplývá, že bratři byli posláni do Čech v rozmezí let 1228 – 1230.

Významný řádový dějepisec Luka Wadding zařazuje příchod bratří Menších do Čech k roku 1224 a odvolává se na informace zasláné z Čech. Podle Kroniky Jordána z Giano byli bratři na generální kapitule r. 1219 posláni sv. Františkem do Francie, Německa, Uher a Španělska. V Německu se bratřím příliš nedařilo, ale druhá výprava r. 1221 byla již úspěšná a řád se začal ve zdejších krajích zdárně šířit.

Kronika Kollnbergova tvrdí toto: „Roku od porodu Panny 1225 Přemysl Otakar, král český III., tento klášter ke cti Boží a sv. Jakuba Většího stavěti počal a do něho roku 1233 bratry konventuály sv. Františka uvedl, kteroužto budovu potom Václav, syn Otakarův, IV. král český, dokončil.“³⁵

Existuje také listina datovaná 4. února 1230, na níž jsou jako svědkové podepsáni kvardián olomouckého kláštera Menších bratří br. Valentin a br. Rudolf. Znamená to, že tou

---

³⁴ JORDÁN Z GIANO, *Kronika Jordána z Giano*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 33-34.

³⁵ Srov. J. K. VYSKOČIL, *Blahoslavená Anežka Česká - kulturní obraz světice XIII. století*, Praha 1933, s. 131. K této citaci je třeba podotknout, že uvedená kronika používá jiné označení českých králů, než na jaké jsme běžně zvyklí, protože počítá pořadí královského titulu, a ne pořadí jmen dynastie Přemyslovců. Přemysl Otakar, král český III., je tatáž osoba jako Přemysl Otakar I. a Václav, král český IV., je Václav I.

dobou byl v Olomouci řádně organizovaný konvent, který sotva můžeme považovat za první na našem území, protože šíření nového řádu postupovalo od západu na východ.³⁶

Legenda sv. Anežky České říká, že „Anežka povolala Menší bratry, k nimž z Božího vnuknutí projevovala větší náklonnost než k ostatním řeholníkům, a požádala je, aby ji poučili o způsobu řehole řádu sv. Kláry, která dosud žila u svatého Damiána ...“³⁷ O něco dále se praví, že dala postavit klášter Menších bratří uvnitř města Pražského a klášter pro sestry řádu svaté Kláry. Klášter „Na Františku“ (i když se jednalo jen o jeho první část a ve stavbě se pokračovalo dál) byl vysvěcen již r. 1234.

Je třeba si uvědomit, že řád Menších bratří již tehdy zažívá rozdělení na směr konventuálů a na bratry přísnější observance. U sv. Jakuba byli bratři Menší konventuálové, většinou německé národnosti. Anežka však pozvala nové bratry, kteří patřili k přísnějšímu směru. A jak přicházeli noví bratři a sestry, začala v Anežčině klášteře Na Františku postupně zaznívat stále častěji italština. Anežka v sobě měla touhu po hledání autentičnosti. Můžeme tedy směle tvrdit, že duchovní matkou českého františkánství je svatá Anežka, protože ona nám ukázala na původního ducha následování Krista po vzoru sv. Františka a sv. Kláry. Založení není vždy dáno časovým údajem, ale daleko spíše osobou, která dá celému založení výslednou podobu.

---

³⁶ P. A. HOUŠKA, *České františkánství*, Praha 1996, s.9.

³⁷ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 356.

7. ANEŽČINA VOLBA

7.1. Anežka a nabídky k sňatku

Svatá Anežka prožila ve svém mládí nelehké chvíle. Pobyt v klášteře cisterciacek a pod výchovným dohledem sv. Hedviky v polské Třebnici a následná výchova v klášteře premonstrátek v Doksanech položily základy, z nichž vyrostla pozdější duchovní hloubka Anežčína. Přesto si musela s přibývajícím věkem Anežka uvědomovat svou nelehkou situaci královské dcery, která má posloužit jako nástroj politických pletich k co nejvhodnější diplomatické smlouvě prostřednictvím svatby.

Její pozdější pobyt ve Vídni, kde se připravovala na budoucí manželství s Jindřichem, synem německého císaře Fridricha II., jí ukázal podobu dvora, který žil skutečně nevázaným způsobem. Podle líčení Legendy zůstala Anežka pevnou ve svých mravních a křesťanských zásadách. Porovnává svoje vzpomínky na polskou Třebnici a na klášter premonstrátek v Doksanech s pro ni jistě skličujícím dojmem rakouského dvora. Z kontextu dalších postojů, které Anežka zastávala, vyplývá, že zrušení zasnoubení s Jindřichem přijala spíš jako vysvobození. Tehdejší způsoby na vídeňském dvoře velmi pěkně vykresluje ve své knize *Svatá Anežka Česká V.* Kybal. Vysvětluje i pozadí všech politických intrik týkajících se Anežčína zasnoubení v r. 1220 i jeho následného zmaření v r. 1222. Vřele doporučuji četbu těchto kapitol.

Anežka se vrací domů. Je jí 14 let. Již to není jen poslušné dítě, ale mladá dívka, která dokáže stát za svým názorem a jednat podle svého svědomí. Nová jednání o sňatku mezi Anežkou a anglickým králem Jindřichem III. probíhala v letech 1226 - 1227. Roku 1228 dostala pak česká princezna první nabídku k sňatku od císaře Fridricha II., kterou císař zopakoval ještě v roce 1233. Anežčína zkušenost u rakouského dvora jí upevnila v poznání toho, co musí v životě odmítnout.

Pověst císařovy povahy neslibovala vskutku nic pěkného. V. Kybal popisuje mravní nevázanost císařovu, i když mu na druhé straně přiznává nemalé diplomatické schopnosti. Ve své knize se doslova vyjadřuje, že „jako psychologicko-politický typ Fridrich II. připomínal v mnohém Hitlera.“³⁸ Opravdu silné vyjádření, uvážíme-li, že V. Kybal dopsal svou knihu v r. 1955. Jako by chtěl říci, že kdyby on byl otcem či bratrem Anežky, nikdy by jí nedokázal provdat za takového člověka, ani kdyby vládl celému světu. Na druhé straně pokušení moci a slávy je věc, se kterou se jistě musela Anežka vypořádat. Kolik lidí ji muselo přemlouvat, že sňatkem s císařem povznese celý rod Přemyslovců a pomůže tak

---

³⁸ V. KYBAL, *Svatá Anežka Česká*, Brno 2001, s.76.

i celé rodné zemi k většímu blahu. Kolik všech možných „dobrých“ důvodů musela vyslechnout, kolik síly v sobě musela najít, aby dokázal říct ono radikální „ne!“

7.2. Přijetí františkánství

Anežka tedy věděla, co nechce. Nebyla si však ještě plně jistá tím, k čemu ji Pán volá. Chtěla žít pro Krista, pomáhat chudým, ale jak konkrétně vše naplnit ještě nevěděla. „Poučena pak bratřími, že zmíněná řehole radí těm, kdo chtějí vstoupit do uvedeného řádu, aby podle výroku svatého evangelia prodali všechno, co mají, a rozdali chudým a sloužili chudému Kristu, zvolala: „To je to, co chci, po čem celým srdcem toužím!“³⁹ Tento text mi připomíná setkání sv. Františka a svaté Kláry. Konečně světlo po období pouště, v němž Anežka hledala odpověď na otázku svého povolání.

Je tu mnoho podobností s mládím sv. Kláry. Bylo to dáno jednak podobnými principy výchovy šlechtické dcery, a pak opravdovou hlubokou zbožností obou dívek. V Anežce postupně uzrává vědomí marnosti světské moci a bohatství. Zprvu je poslušná, ale po svém návratu z Rakouska je znát, že nastala výrazná změna. Anežka dozrává věkem i zkušeností. Nyní již nemůže poslušně přijmout sňatek, se kterým nesouhlasí hlas jejího svědomí.

Neznamená to však, že Anežka volí klášter jako útěk ze světa, který ji naplnil zklamáním. Naopak. Anežka hledala ideály nejvyšších kvalit a tuto silně transcendentní touhu mohl vyplnit v jejím srdci pouze Kristus. Ano, Anežka vstoupila na cestu transcendence a po celý život chtěla překonávat sama sebe, a skutečným sestupem do hlubin minority a chudoby tak nalézat plnost života v Kristu. Věděla, že nic polovičatého nemůže přivést její srdce k opravdovému naplnění. Poselství františkánské spirituality přijala opravdu s nadšením.

7.3. Horlivost pro dům Hospodinův ...

A Legenda pokračuje ve svém svědectví takto: „Krátko nato poručila prodat zlaté a stříbrné drahocenné šperky i různé ozdoby a rozdat chudým, neboť toužila, aby jejich rukama byly její statky doneseny do nebeských pokladů. Potom podle vzoru své sestřence blahoslavené Alžběty zřídila slavný špitál pro nemocné. (...) Rovněž vlastním nákladem dala postavit klášter Menších bratří ke cti jmenovaného vyznavače uvnitř města Pražského, a dále věhlasný klášter sester řádu svaté Kláry ke cti Spasitele světa, který obdivuhodně ozdobila slavnými ostatky svatých, drahocennými nádobami a rouchy potřebnými k bohoslužbě, neboť milovala okrasu Božího domu.“⁴⁰

---

³⁹ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 356.

⁴⁰ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 356-357.

Anežka ve své lásce k nemocným a trpícím navazuje na zkušenost Františkova při setkání s malomocnými. Vedená příkladem svaté Alžběty chce nabídnout pomoc chudým. Nejde jí jen o budování vlastního kláštera, chce, aby na její radosti nad nalezeným pokladem evangelia mělo účast co nejvíce lidí. Na druhé straně začíná velkolepé stavební dílo, zcela proti duchu františkánské chudoby a pokory. Je třeba si uvědomit, že Anežka nikdy neviděla Assisi a svědectví, která slyšela, nemusela být v tomto ohledu zcela přesná. To, co doposud poznala, byl především klášter cisterciáček v Třebnici a později klášter premonstrátek v Doksanech. Anežka tedy staví dům modlitby, který je příbytkem Bohu zasvěcených, a nachází odpověď v novém gotickém slohu, který je dokonalým vyjádření vzepětí duše k Bohu.

Je třeba si uvědomit, že františkánství přichází do naší země jako církevně ustanovený řád, který má již své první kanonizované světce. Toto kdysi prosté lidové náboženské hnutí s sebou nyní přináší i nový typ stavebního slohu. I když František původně žil v chatrčích a jeskyních, přesto si dovolím tvrdit, že gotika vyjadřuje jednu ze základních duchovních myšlenek sv. Františka. Románské kostelíky měly tlusté obvodové zdi a malá okna. Zdi byly často zčernalé od kouře z lamp či svíček. Příkladem takového kostelíka je právě sv. Damián v Assisi. Člověk tak vcházel do tmy chrámu, kam světlo světa nemělo přístup, aby hledal vnitřní světlo pocházející od Boha. Přesvědčení, že svět je špatný a hříšný, bylo v tehdejší době velmi silné. Sv. František však obnovil úctu ke vtělení Syna Božího. Tím, že se Bůh stal člověkem a vzal na sebe naši přirozenost, vykoupil celé stvoření. Nic, co vchází do člověka, ho nemůže poskvřít, říká Ježíš, ale to, co z něj vychází: špatné myšlenky a skutky. Tak je tomu i se světem. Nic stvořeného nás nemůže odloučit od lásky Kristovy, jen naše vlastní rozhodnutí proti Boží lásce. Gotické chrámy mají vysoké linie a velká okna. Bohoslužebný prostor je tak plný jasu. Světlo světa, které vstupuje do chrámu, je posvěceno a stává se znamením Boží velebnosti.

Tato moje chvála na krásu gotiky však nic nemění na tom, že Anežka ze začátku vlastně nepochopila plnost františkánského povolání. Je třeba si také uvědomit, že Anežčin klášter byl vůbec prvním klášterem klarisek za Alpami. Vznikají tak první gotické stavby na našem území. Je také zajímavé, že stejná huť, která stavěla Anežský klášter, budovala v té době i další gotickou stavbu, totiž Staronovou synagogu.

8. ANEŽČINA ROSTOUCÍ HORLIVOST

8.1. Anežka zve Menší bratry

Není zcela jisté, kde se Anežka poprvé setkala s františkány. V. Kybal vyslovuje domněnku, že to mohlo být právě ve Vídni, protože rakouské minoritské provincie zde působily již za vlády vévody Leopolda VI., který po návratu z Palestiny navštívil v Assisi sv. Františka a od něho si vyžádal bratry, vesměs italského původu.⁴¹ Není však jisté, nakolik mladinká Anežka skutečně poznala do hloubky františkánský způsob života. Spíš se mohlo jednat o zběžné seznámení s novým církevním řádem. Vzhledem k tomu, že Anežka odjíždí z Vídně roku 1225, její první kontakt s minority proběhl pravděpodobně ještě za Františkova života. Jistě i zpráva o jeho smrti r. 1226 a zvláště pak o svatořečení r. 1228 se donesla i k Anežce.

„Sice pozdní, ale o okolnostech situace dobře zpravený kronikář Glasberger (1450 - 1508) píše, že Anežka poslala pro Menší bratry do Mohuče, a vyprávěje dále, že toho času Mohuč byla Metropolí kostela pražského, a když ze strany krále posláni byli poslové k arcibiskupu mohučskému za příčinou interdiktu, uloženého pražským biskupem Ondřejem, který trval po sedm let, a proto prý často z Prahy šlechtici přicházeli do Mohuče a tam viděli bratry Menší, posléze o nich vyprávěli královské paní Anežce a ta poslala pro ně.“⁴² Vzhledem k tomuto svědectví se jeví jako pravděpodobné, že první hlubší poznání františkánství získala Anežka přes tyto bratry. V naší zemi v té době již františkáni působili, ale zdá se, že Anežka zve do Prahy nové bratry radikálnějšího zaměření.

Nový klášter pro Menší bratry a také klášter klarisek, které se nacházely v těsné blízkosti, nebyly tak velkolepé jako první františkánský konvent u sv. Jakuba, přesto však připomínaly spíše cisterciácké založení. „Zdá se, že Anežčino rozhodnutí vybudovat nový klášter doznělo už v roce 1231, ale ještě nenabylo konkrétní podoby. Úmysl její matky, královny Konstancie, založit v Praze klášter cisterciacek a pozdější změna místa nevylučují vskutku možnost, že i Anežka zpočátku uvažovala o vstupu do onoho řádu, ale když blíže poznala františkánský ideál, rozhodla se pro něj.“⁴³

Anežka skutečně toužila po opravdové hluboké změně života. Františkánský ideál jí zřejmě učaroval svou evangelní prostotou. Kdyby vstoupila do jakéhokoliv známého kláštera v království, zůstala by celoživotně vládkyní.

---

⁴¹ Srov. V. KYBAL, *Svatá Anežka Česká*, Brno 2001, s. 86.

⁴² J. K. VYSKOČIL, *Blahoslavená Anežka Česká - kulturní obraz světice XIII. století*, Praha 1933, s. 131-132.

⁴³ J. POLC, *Světice Anežka Přemyslovna*, Praha 1989, s. 43.

8.2. Anežka se stává duchovní dcerou sv. Kláry

V legendě se výslovně píše: „Když přišlo pět sester řádu svaté Kláry z Tridentu, které jí byly na její žádost přízní Apoštolského stolce poslány, přijala je s velkou duchovní radostí a byly důstojně uvedeny do vzpomenuého kláštera.“⁴⁴ Někteří autoři připouštějí hypotézu, že alespoň některé z těchto sester vlastně pocházely z Assisi a momentálně žily v tridentském klášteře.⁴⁵ Tato hypotéza není podložena, přestože je poměrně často používána. Pokud by příchozí sestry r. 1233 měly přímý kontakt se sv. Klárou, autor legendy by to jistě neopomněl zaznamenat.⁴⁶ Opět připomínám, že legenda byla psána ještě za života důležitých svědků, kteří znali Anežku osobně. Zvláště Kunhuty, dcery Přemysla Otakara II.

Anežka požádala o sestry přímo papeže Řehoře IX. a ten rozhodl o vyslání sester klarisek z Tridentu.⁴⁷ Je víc než pravděpodobné, že sestry žijící v této oblasti mluvily nejen italsky, ale také německy, čímž byla výrazně ulehčena komunikace s Anežkou Přemyslovnou, která po svém pobytu ve Vídni ovládala německý jazyk jistě ve víc než dostatečné míře. Tato okolnost mohla být právě rozhodujícím momentem při výběru sester, které byly poslány do Prahy. Zdá se však, že Řehoř IX. volil sestry tohoto kláštera pro založení v Praze i z jiného důvodu. Věděl velmi dobře, že sv. Klára byla nespokojena s řeholí, kterou jí dal. Bylo pro něj výhodnější, když do celé věci Kláru nezapojil. Po napsání řehole pro sestry se navíc cítil být i přímým zakladatelem řádu.

Dále je třeba si uvědomit, že v samotné Itálii se zakládaly kláštery klarisek na mnoha místech a většina nových sester sv. Kláru nikdy neviděla. Je pravda, že do prvních klášterů byly posílány sestry od sv. Damiána, avšak v dalších vlnách zakládání byl přímý vliv komunity u sv. Damiána již mizivý. Docházelo tak k jistému posunu chápání charismatu chudých sester sv. Kláry, zvláště když byly nuceny přijmout Hugolínovu řeholí, která, jak jsem psala výše, byla v podstatě upravenou řeholí pro benediktinky. Nové klarisky tak žily vlastně velmi podobně jako ostatní benediktinky jen s tím rozdílem, že měly za zpovědníka františkána. Uvědomme si, že privilegium chudoby nebylo uděleno pro klarisky všeobecně, ale jen pro sestry u sv. Damiána. Dále víme, že o privilegium chudoby usilovala pro svůj konvent ve Florencii (Monticelli) ještě Anežka z Assisi. Byla rodnou sestrou sv. Kláry a společně s ní sdílela snahu o uchování prvotních ideálů komunity od sv. Damiána. Klarisky ostatních konventů o Klárině boji za chudobu nic netušily. Konvent v Tridentu privilegium chudoby neměl.

---

⁴⁴ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 356-357.

⁴⁵ První klášter klarisek v Tridentu byl založen v roce 1228. V té době existovalo v Itálii již 24 klášterů klarisek. Je pravděpodobné, že klášter v Tridentu byl založen některým z bližších konventů, než je Assisi, a proto v tomto klášteře nikdy nemusely žít sestry ze San Damiano.

⁴⁶ Pokud se zmiňuje Luka Wadding o příchodu klarisek poslaných od sv. Kláry na prosbu Anežky České, řadí tuto událost k roku 1237. Je možné, že sestry přímo z Assisi přišly k Anežce až tohoto roku.

⁴⁷ MARINI A., *Agnese di Boemia*, Roma 1991, str.61.

Nepochybuji o tom, že do Prahy přišly velmi zbožné a hodné sestry, avšak lze pochybovat o tom, do jaké hloubky ony samy znaly způsob života u sv. Damiána. Pravděpodobně velmi málo, jen z vyprávění, které mohlo být v mnoha bodech zkreslené. Svatá Anežka ještě nějaký čas vyčkává, až r. 1234 vstoupila s jinými sedmi dívkami z českých šlechtických rodin do řádu klarisek. „Ještě toho roku přikázal Řehoř IX. provinciálovi saské provincie minoritů Italu Janu z Piano Carpini a českému kustodovi Tomášovi, aby ustanovili v klášteře sv. Františka v Praze abatyši Anežku, která už složila věčné sliby.“⁴⁸ Avšak po vzoru sv. Kláry Anežka odmítá, aby byla nazývána abatyší, a přijímá „titul“ starší sestra.

Pokud by si někdo myslel, že toto odmítnutí bylo jen formalitou a slovíčkařením, pak je na omylu. Titul abatyše znamenal skutečně výsostné postavení s jistou církevní i společenskou prestiží. Např. abatyše benediktinek u sv. Jiří měla výsadní poslání při korunovaci české královny. O tomto zvyku svědčí např. i řád korunování českých králů, jak jej stanovil Karel IV.: „*Přidruží se abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, která pro své důstojenství pozvána a požádána má se vždy účastnit korunovace královny, a okolo ní stanou šlechtici a urozené paní království českého.*“⁴⁹ Je jasné, že klášter benediktinek na Pražském hradě se těšil výsadnímu postavení jednak pro svou starobylost (byl založen jako první klášter na našem území r. 967), a také proto, že jeho zakladatelkou byla princezna Mlada, dcera českého knížete Boleslava I.

Anežka odmítá hodnost svého titulu, ale neodmítá zodpovědnost. Zde je třeba upozornit na jednu důležitou věc. Zachoval se nám text listu papeže Řehoře IX. z 9. května 1238, v němž papež chválí Anežku pro její mnohé ctnosti jako služebnici Kristovu. Tento list je často mylně vykládán jako oficiální přijetí Anežčiny žádosti o zřeknutí se úřadu abatyše. V listu však není žádný konkrétní odkaz na podobnou žádost. Tento papežův list je třeba chápat jako povzbuzující dopis, jelikož 11. května 1238 (tedy jen o dva dny později) je datována bula, kterou papež Řehoř IX. zamítá reformní řeholi sv. Anežky. Podobně jsou komentovány tyto události i ve sbírce materiálů shromážděných ke kanonizaci sv. Anežky a v knize J. Polce *Svěťice Anežka Přemyslovna*, kde se nachází český překlad podstatných částí obou listů Řehoře IX.⁵⁰

Je třeba vzít na vědomí, že sv. Anežka byla skutečně v postavení představené, podobně jako sv. Klára, ale to, co obě odmítaly, byl středověký pojem abatyše, která byla obdařena velkou mocí a společenskou prestiží. Obě chtěly žít v pokorném následování chudého Krista, avšak s plným přijetím odpovědnosti za jim svěřené společenství sester, které vedly v duchu pokory, tak jak to požaduje sv. František ve své řeholi. Na první pohled je jasné, že Anežku

⁴⁸ J. POLC, *Svěťice Anežka Přemyslovna*, Praha 1989, s. 44.

⁴⁹ KAREL IV., *Řád korunování českých králů*, in *České korunovační klenoty*, Pražský hrad 1998, s. 35-37.

⁵⁰ SACRA CONGREGATIO PRO CAUSIS SANCTORUM, *Agnetis de Bohemia*, Řím 1987, s. 98-99; také viz J. POLC, *Svěťice Anežka Přemyslovna*, Praha 1989, s. 54-64.

na františkánství uchvátila především minorita. Hlubší pochopení života v chudobě, tak jak ho chápala sv. Klára, přišlo později.

8.3. Okolnosti vzniku Prvního listu sv. Kláry Anežce

Pravděpodobně již roku 1234 píše sv. Klára Anežce svůj první list. Korespondenci zajišťovali bratři, kteří každoročně odcházeli do Assisi na generální kapitulu. Je možné, že Klára psala Anežce hned po jejím vstupu do kláštera nebo i těsně před ním. S. Duranti⁵¹ však vyslovuje názor, že impulsem bylo právě ustanovení sestry Anežky za abatyši nového kláštera a Klára chtěla toto nové založení, první za Alpami, inspirovat k co největší horlivosti a věrnosti prvotním ideálům františkánského charismatu.

Klára však ani nemusela čekat na Anežčino jmenování abatyši. Ve chvíli, kdy se dověděla o Anežčině úmyslu vstoupit do pražského kláštera klarisek, bylo jí naprosto jasné, že Anežka bude podle tehdejších zvyků na základě svého královského původu a navíc mimořádně pozitivních vztahů s tehdejším papežem Řehořem IX. vzápětí po svém vstupu do kláštera abatyši jmenována.

Především si musíme uvědomit, že Klára nepíše svůj první list proto, aby uvítala královskou dceru v roli abatyše jednoho ze svých společenství, ale chce oslovit novou spolusestru a povzbudit ji k co nejhorlivějšímu následování františkánského ideálu, aby i v této oblasti Evropy někdo bděl nad jeho čistotou. Alpy tvořily významnou překážku v komunikaci a sv. Klára věděla, že jakého ducha bude mít pražský klášter, tak budou vypadat i následná další založení v této části tehdejšího známého světa. Celkem se nám dochovaly čtyři listy sv. Kláry Anežce. Listů však bylo určitě napsáno víc.

První list je naprosto odlišný od ostatních. Klára se vyjadřuje velmi uctivě a na rozdíl od ostatních dopisů užívá zdvořilostního vykání. Je si vědoma, že píše ženě, která je dcerou váženého českého krále, o kterou projevil zájem samotný císař.

Vědomí vlastní poníženosti však v listu soupeří s nadšením a láskou k nové duchovní dceři. „Velmi se raduji a plesám v Pánu, když slyším slavné zvěsti o Vašem bezúhonném životě, které se nedostaly jen ke mně, nýbrž se šíří snad po celém světě. (...) ačkoli jste nade všechny ženy mohla užívat cti a slávy tohoto světa jako manželka vznešeného císaře, jak by se slušelo na Vaši i jeho velikost, tím vším jste z celé duše opovrhla a z celého svého srdce zvolila svatou chudobu a život v přísné kajícnosti.“⁵² Tento text je krom jiného i svědectvím, že Anežčin osud byl po celé Evropě dobře znám. Lidé se vždy zajímají o poutavé příběhy. Odmítnutí samotného císaře bylo pozoruhodnou událostí, o které se všude mluvilo.

---

⁵¹ Srov. S. DURANTI, *Chiara scrive ad Agnese*, Assisi 1994, s. 15-16.

⁵² SV. KLÁRA Z ASSISI, *První list sv. Anežce Pražské*, in: *Františkánské prameny II.*, Český Těšín 1994, s. 234.

Dále sv. Klára pokračuje chvalozpěvem na nejvznešenějšího Ženicha, samotného Krista, a svatou chudobu. List končí výzvou k stálé horlivosti v následování Krista. „Proto jsem se rozhodla zapřísahat Vaši vznešenost a svatost, jak jen mohu, pokornými prosbami pro lásku Krista, abyste pevně setrvala v jeho službě, rostla od dobrého k lepšímu, od ctnosti ke ctnosti, aby ten, jemuž z celého srdce sloužíte, ráčil Vám uštedřiti vytouženou odměnu.“⁵³

8.4. Anežka a evangelní cesta trvalého obrácení

O úsilí svaté Kláry o zachování prvotního ducha její komunity u sv. Damiána pro všechny klarisky, zvláště pak o věrnost svaté chudobě, Anežka zprvu mnoho nevěděla. Teprve pozdější vypravování buď dalších sester příšlých z Itálie, či některého z bratří, který jako posel sv. Kláry při doručení dopisu vysvětlil Anežce blíže vlastní hloubku františkánské chudoby, otevírá se před Přemyslovnou zcela nový úkol: proměnit její kláštery sester a bratří na české Assisi. Výsledek její snahy byl úchvatný. Můžeme směle tvrdit, že duch kláštera v Praze byl podstatně podobnější klášteru sv. Damiána než mnohé jiné kláštery klarisek v Itálii.

Anežčino úsilí o pochopení skutečné hloubky duchovního poselství Františkova i Klářina je pro všechny jejich následovníky velmi inspirativní dodnes. I my musíme hledat a snažit se o přesnější poznání ideálů serafického světce, abychom je pak mohli lépe přijmout a podle svých sil a možností věrně prožívat. Běžně známe situaci, že člověk začne svůj duchovní život s nadšením, které postupem času opadá. Jinak je tomu u sv. Anežky. Ona žila opravdu duchem neustálého obrácení, protože jí zůstala podivuhodná otevřenost pro nové poznávání ducha svatých zakladatelů a ochota k jejich přijetí.

Je krásné, když člověk dobře započne nějaké dílo, a je ještě krásnější, když ho dovede k větší dokonalosti a s ještě větší horlivostí, než jakou mohl mít na počátku. Dnes lidé běžně hledají nějaký způsob, jak si uchovat mládí. Život v obrácení je však tím nejlepším receptem, protože uchovává našeho ducha v otevřenosti pro působení Ducha svatého.

---

⁵³ SV. KLÁRA Z ASSISI, *První list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 235.

9. ČESKÉ ASSISI

To, že se pražský komplex kláštera klarisek, františkánů a špitál začal nazývat České Assisi, není v žádném případě nadnesené. Vztah sv. Anežky a sv. Kláry byl charismatickým darem Ducha svatého. A jeho plodem bylo zpřítomnění františkánství v jeho autentické podobě v klášteře „Na Františku“.

9.1. Anežčin vztah k chudým

Ještě dříve, než se zmíním o úsilí sv. Anežky o získání privilegia chudoby pro její klášter, je třeba blíže vysvětlit založení Řádu křižovníků s červenou hvězdou a situaci kolem založení špitálu. Kolem roku 1231 se Anežka rozhodla pro založení klášterů sester klarisek a Menších bratří. Připomeňme si ještě jednou, co o tom říká Legenda:

„Poučena pak bratřími, že zmíněná řehole radí těm, kdo chtějí vstoupit do uvedeného řádu, aby podle výroku svatého evangelia prodali všechno, co mají, a rozdali chudým a sloužili chudému Kristu, zvolala: «To je to, co chci, po čem celým srdcem toužím!» Krátce nato poručila prodat zlaté a stříbrné drahocenné šperky i různé ozdoby a rozdat chudým, neboť toužila, aby jejich rukama byly její statky doneseny do nebeských pokladů. Potom podle vzoru své sestřenice blahoslavené Alžběty zřídila slavný špitál pro nemocné. (...) Rovněž vlastním nákladem dala postavit klášter Menších bratří ke cti jmenovaného vyznavače uvnitř města Pražského, a dále věhlasný klášter sester řádu svaté Kláry ke cti Spasitele světa.“⁵⁴

Na stavbu Anežka dává své královské věno. To nebyl v žádném případě jen nějaký symbolický akt. Žena bez věna neměla šanci se vdát. Věno znamenalo její hmotné zajištění a zároveň potvrzovalo její důstojnost. Věno se v těchto dobách vyžadovalo velmi často i jako podmínka pro přijetí do kláštera.

Zdá se, že Anežka měla vždy velmi silný vztah k prostým lidem. Máme o tom podivuhodné svědectví:

„Když její otec král Otakar slavné paměti skončil tento život, zůstala u svého bratra, nástupce v království, slavného pána Václava; dospívala věkem tělesně, více však rostla vroucí zbožností a kráčela od ctnosti k ctnosti. Vstávala totiž na úsvitě, vyměnila si šaty se svými důvěrníci a velmi zbožně se účastnila slavností posvěcení kostelů, jichž je v Praze mnoho, navštěvovala řeholnice při nich bydlící a jejich modlitbám se snažně doporučovala. Často však, když se po práci vracela a pro krutou zimu se ohřívala, bylo vidět, jak se její nohy červenají krví, protože když se snažila úzkou

⁵⁴ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 356-357.

cestou vejít do života, držela se cest tvrdých. Když pak se rozednilo, ubírala se do kaple královského domu nebo do katedrálního kostela, provázena vznešeným průvodem, přitom nedbala o marné lidské řeči, ale snažila se hovořit o božských věcech, a když vstoupila do kostela nebo kaple, byla přítomna na více mších, kolik mohla, jindy zase se s patřičnou pozorností modlila jitřní hodinky za zemřelé, a neodvracela od modlitby neúnavného ducha.⁵⁵

Toto vyprávění je v Legendě uváděno jako příklad Anežčiny zbožnosti. Nic proti tomu. Přesto je třeba pozorovat další „vrstvu“ zmíněného textu. Jednak se dovídáme, že když se Anežka vrátila ze své poutě do podhradí, mířila do katedrály na mši. Pokud se zbožnosti týče, měla Anežka přímo na Hradě mnoho možností. Když však odcházela do podhradí, půjčovala si šaty svých důvěrníc. Odcházela tedy v přestrojení. Ale v jakém? Jako měšťanská dívka? Jako jiná šlechtična? Zajímavá je poznámka o zkrvavených nohou. Skýtá se jediné vysvětlení: z Hradu odcházela bosa. Z toho plyne další jediný možný závěr: odcházela v přestrojení za chudou dívku. Anežka toužila poznat život prostých lidí a být jim nablízku. Je jisté, že chudí a trpící lidé brzo poznali, že laskavá princezna Anežka je jejich velká naděje. Na druhou stranu Anežka vnímala stále jasněji, že pro pomoc potřebným lidem musí volit nějaké komplexnější řešení.

9.2. Založení špitálu

Založila proto špitál ke cti sv. Františka. Byl umístěn v blízkosti kostela sv. Haštala. Pravděpodobně jeho první sídlo bylo v soukromém domě poblíž zmíněného kostela. Po dvou letech je přemístěn ke sv. Petru Na Poříčí. Jeho zaměření bylo však mnohostrannější než dnes. Z latinského slova hospes (to je pocestný či cizinec) se vyvinul termín hospitale pro místo, kde se pečovalo nejen o nemocné, ale i o poutníky na cestách, lidi bez přístřeší, chudé či pronásledované. Provoz pražského špitálu mělo na starosti laické bratrstvo. Organizace jeho života a činnosti vycházela z regulí podobných špitálních bratrstev, tzv. rytířských řádů, jako byli např. johanité-maltézští rytíři, templáři, řády sv. Lazara a sv. Ducha.

Špitál neměl být nikdy oddělen od kláštera sester. Takové bylo i původní přání Anežky, která ho založila vlastními prostředky. Špitální dotace byla rozšířena o majetek, který královna Konstancie, matka Anežčina, odkoupila od německých rytířů u sv. Petra Na Poříčí a dále o obec Rakšice, darovanou od markraběte Přemysla Moravského.

Papež Řehoř IX. ve svém dopise, který zaslal Anežce Přemyslovně 18. 5. 1235, píše o tom, že životní potřeby sester klarisek Na Františku mají být hrazeny z příjmů statků, jimiž byl nadán špitál přiléhající ke klášteru a postavený v té době na pozemku, který byl převzat do majetku římské kurie spolu s celým objektem. 25. 7. 1235 následovalo další privilegium,

---

⁵⁵ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 355.

v němž papež určuje, aby klášter i špitál byly vzaty v právo a majetek římské kurie. Majetek a statky, které klášter vlastní, se potvrzují jako právoplatné.⁵⁶

Nikdo jistě nemůže vytýkat papeži Řehořovi IX., dřívějšímu kardinálu Hugolínovi a protektorovi řádu sv. Františka, jeho horlivost o rozvoj a život františkánského společenství. Sv. Františka i sv. Kláru měl ve veliké úctě, avšak zároveň projevoval obavu o materiální zajištění řádu. Proti tomu se jak sv. František, tak sv. Klára bouřili. Řehoř IX. nechtěl v žádném případě františkánství ublížit, ale jeho praktickému i právnímu uvažování se stále vracela myšlenka, že alespoň základní zajištění životních potřeb bratří i sestry nutně potřebují.

Anežka dostává první dopis od sv. Kláry, který ji tak vroucně vybízí k zachovávání svatě chudoby, a jistě k ní pronikají i další zprávy o životě chudých sester u sv. Damiána. Nové světlo z Assisi proniká k duchu sv. Anežky. Začíná tak novou etapu duchovního zaměření kláštera Na Františku.

9.3. Založení Řádu křižovníků s červenou hvězdou

První důležitý krok byl učiněn, když na její žádost papež Řehoř IX. roku 1237 povýšil bratrstvo pražského špitálu na samostatný řád s řeholí sv. Augustina. Volba této řehole nebyla náhodná. Anežka již tehdy plánovala přenesení všech majetkových práv špitálu na nově založený řád. Věděla, že charitativní dílo takových rozměrů má zapotřebí stálých příjmů. Špitál nutně potřeboval dvě věci: dobré vedení a finanční zajištění. Nyní si již byla také vědoma toho, že františkánská řehole vylučuje vlastnění majetku, a proto byla špitálnímu bratrstvu určena řehole sv. Augustina, která je ve vztahu k majetku mírnější než řehole Františkova.

Tím se Anežka projevuje jako velmi inteligentní žena a zároveň věrná františkánka. Sv. František totiž nikdy nepovýšil chudobu na absolutní hodnotu. Ve své řeholi píše: „Avšak napomínám a vybízím bratry, aby nepohrdali a neodsuzovali ty lidi, které vidí nosit jemné a pestré šaty nebo jíst a pít lahůdky; spíše ať každý soudí a pohrdá sám sebou.“⁵⁷

Prvním samostatným sídlem křižovníků byl kostel a špitál u sv. Petra Na Poříčí. Chrám dnes patří k nejlépe dochovaným románským bazilikám v Praze. Roku 1252 bylo sídlo řádu přeneseno k Juditinu mostu (dnes na jeho místě stojí Karlův most) na pravém břehu Vltavy. Zde byl vystavěn nový špitál s kostelem sv. Františka. Zbytky původního gotického kostela je možno vidět dodnes v kryptě křižovnického raně barokního kostela sv. Františka, postaveného v letech 1679 - 1688. V kryptě byly zřízeny řádové hrobky.

---

⁵⁶ Srov. V. KYBAL, *Svatá Anežka Česká*, Brno 2001, s. 100.

⁵⁷ SV. FRANTIŠEK Z ASSISI, *Potvrzená řehole (1223)*, in: *Františkánské prameny I*, Řím 1982, s. 24.

V roce 1252 na žádost sv. Anežky, kterou podala u papeže Inocence IV. roku 1250, přibyla do znaku řádu křižovníků šesticípá červená hvězda. Tímto znakem se český řád křižovníků odlišil od jiných špitálních řádů. Osobně jsem se ptala křižovníků, zda mají výklad smyslu tohoto znaku. I když se v literatuře dají najít různá vysvětlení o jeho původu, chybí důkazní materiál. Podle tradice řádu se nejspíš jedná o symbol Panny Marie, což by ukazovalo na duchovní rozměr blízký Anežčinu smýšlení. Znak hvězdy se navíc na starých ikonách Matky Boží objevoval jako symbol jejího panenství. Bývá to šesticípá hvězdička v podobě tří protínajících se přímk. ⁵⁸

Nynější podoba znaku má plnější tvary, ale podle toho, jak vypadá znak vytesaný na starých řádových hrobkách, šlo původně v podstatě o tři křížící se přímk. Tedy naprosto jednoduchá hvězdička. I kříž v tomto znaku měl původně daleko jednodušší provedení.

Je také zajímavé, že podle křižovnické řádové tradice sv. Anežka nový špitál i klášter křižovníků u Juditina mostu občas navštěvovala. Podle této tradice zde měla Anežka dokonce svou celu, kde občas pobývala. Je možné, že po roce 1253, kdy byla schválena řehole sv. Kláry, která dovoluje sestřám z vážných důvodů opustit klauzuru, přišla občas osobně zhlédnout činnost řádu, který sama založila. Fakt, že roku 1252 byl jejím přičiněním dán řádu nový znak, svědčí o tom, že Anežka se stále zajímala o své založení a oddělením finančních vztahů rozhodně nebyla přetržena pouta duchovní.

9.4. Anežčina snaha o reformu řehole klarisek

Anežka již v roce 1237 usilovala u papeže o schválení nové řehole pro svůj konvent. Její žádost a text řehole, kterou chtěla schválit, se nedochovaly. Jistě však Anežka stále více vnímala nedostatečnost Hugolínské řehole, která byla vlastně řeholí benediktinskou. Přísné postní předpisy byly nad síly zvláště sester pocházejících z Itálie, jelikož v naší zemi byla

---

⁵⁸ Podle jednoho z řádových podání byla jako rozlišovací znamení zvolena hvězda na památku mistra špitálních bratří Alberta, prý z rodu Šternberků. Ti však užívali ve svém erbu hvězdu osmihrotou a nikoli hvězdu šestihrotou. Podle jiné verze tato hvězda připomíná vítězství Jaroslava ze Šternberku nad Mongoly u Olomouce. Existuje však i názor, že se jedná o hvězdu betlémskou. Je však jisté, že v ikonografii je šesticípá hvězdička (tvořená jednoduchými překříženými čarami) symbolem Mariina panenství. Na ikonách bývá označována Bohorodička většinou třemi malými hvězdičkami, které symbolizují její panenství při početí Kristově, dále při porodu a její setrvání v panenství až do smrti. Duchovní symbolika hvězdy – Panny Marie - pod křížem by jistě nejvíce odpovídala duchu sv. Anežky.

pro ně neúnosná zima. Na druhou stranu Hugolínská řehole nerespektovala františkánskou chudobu a ostatní specifikum serafického charismatu. Po neschválení návrhu řehole Anežka žádá o zmírnění postních předpisů pro své sestry a možnost užívání kožešin a obuvi. Obojí privilegium jí bylo uděleno v dubnu 1237.

Na první pohled se může zdát podivné, že Anežka žádá o schválení řehole, která vyžaduje naprostou chudobu a vzápětí žádá o zmírnění postních předpisů. Tyto věci však spolu vnitřně souvisí víc, než by se na první pohled mohlo zdát. V první řadě zde vidíme Anežčinu lásku k sestřám, pro které jsou přísné postní předpisy neúnosné. Je tu však i další aspekt. Chudoba vyžaduje plnou důvěru v Boží prozřetelnost, ale také přijetí toho, že jídlo je jen tehdy, jsou-li sestry obdarovány. Pokud není dostatek darů, nemusí být co jíst. Chudoba je tedy jasným rozhodnutím pro život v pokání. Navíc řehole sv. Františka dává bratřím (a tím i sestřám) značný prostor, aby si svobodně rozhodli, jaké pokání mají konat. Naproti tomu Hugolínova řehole byla v postních a jiných kajících nařízeních konkrétní a velmi přísná.

Druhý list sv. Kláry, napsaný někdy v rozmezí let 1235 - 1237, je utvrzením správnosti nastoupené cesty, na niž Anežka vykročila. „Co už držíš, drž pevně! Co konáš, konej vytrvale a nikdy neopouštěj, ale klidně, radostně a hbitě jdi po cestě k velké blaženosti v tichém následování. (...) a řiď se radami našeho nejdůstojnějšího bratra Eliáše, generálního ministra (...) Kdyby Ti někdo říkal nebo namlouval něco jiného, co by odporovalo Tvé dokonalosti a povolání Božímu, i kdybys mu byla povinna úctou, nenásleduj jeho rad, ale objímej chudíčkého Krista jako chudá panna.“⁵⁹

Zdá se, že Anežka se ptala Kláry na důležité věci ohledně řehole. Zvláště zajímavá je Klářina zmínka o bratru Eliášovi. I když jeho role byla v mnoha pozdějších kronikách chápána jako značně negativní, Klářino svědectví staví Eliáše do trochu jiného světla. V současné době se má za to, že on sám nebyl příčinou všech ústupků, které v řádu zvláště po smrti sv. Františka nastaly, ale že se jednalo o celou skupinu bratří, dosti průbojnou, která Eliáše ovládala. Je také možné, že Klářina poznámka poukazovala na poslušnost nástupci sv. Františka a tím i na vztah k Františkově řeholi.

Nabízí se však další možnost. Klára s velkou pravděpodobností poslala Anežce životní pravidla, kterými se řídilo její společenství ještě za života sv. Františka. Klára věděla, že není v jejích silách, aby u papeže prosadila schválení nové řehole. Vzhledem k tomu, že konečná schválená Klářina řehole z r. 1253 většinou čerpá z Potvrzené řehole sv. Františka pro jeho bratry, jistě by Anežce stačila odvolávka na ni, s upřesněním některých předpisů, jak je tomu

---

⁵⁹ SV. KLÁRA Z ASSISI, *Druhý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 236.

např. ve druhém a třetím listě Klářině. Navíc, jak jsem se o tom zmínila již v úvodu, jsem přesvědčena, že se nám nedochovaly všechny listy, které Klára Anežce psala.

Klára byla skutečná světice a nikdy nehledala vlastní prospěch či slávu. Jistě by se ráda vzdala toho, aby byla nazývána zakladatelkou řádu klarisek, jen kdyby byla schválena řehole, která by zachovávala věrně ducha původního charismatu i pro budoucí generace sester. Je tedy velmi pravděpodobné, že požádala o pomoc Anežku, kterou měl papež v oblibě a která vzhledem k svému bývalému společenskému postavení královské dcery měla větší šanci na úspěch než svatá Klára. Tuto hypotézu potvrzuje i to, že papež Anežčin návrh odmítá, protože obsahově žádala o totéž jako Klára. Je velká škoda, že se nám nedochoval text řehole, kterou Anežka psala. O jejím obsahu se však dovídáme z odpovědi Řehoře IX. Jinými slovy pochopil, že Anežka a Klára jsou vlastně stejné.

Existuje i názor, že Anežka se chtěla stát za každou cenu zakladatelkou klarisek. Zde je třeba si uvědomit, že Anežka žádala o změnu řehole jen pro svůj konvent a ne pro všechny klarisky. Stejně tak i Klára. Každý klášter klarisek byl totiž autonomní. V případě schválení řehole pro jeden klášter se však otvírala možnost, aby ji uznaly i ostatní kláštery a zažádaly o rozšíření platnosti řehole také pro svůj vlastní konvent.

Čistota úmyslů sv. Anežky při snaze o schválení řehole pro její konvent vyplývá i z dalších kroků, které podnikla po neschválení jí navržené řehole – zvláště z její žádosti o privilegium chudoby. V neposlední řadě je třeba připomenout i to, že když se dověděla, že r. 1253 byla sv. Kláře dva dny před její smrtí konečně schválena její řehole pro klášter u sv. Damiána, požádala papeže o rozšíření platnosti Klářiny řehole i pro svůj klášter v Praze.

Je tedy jisté, že všechny své kroky ohledně reformy řehole klarisek konzultovala Anežka se sv. Klárou. Ve svém třetím listě, který byl napsán v r. 1238, sv. Klára vyjadřuje opakovaně svou nesmírnou radost z Anežčina počínání. „Velmi se raduji v Pánu z Tvého pevného zdraví, postavení i stálých úspěchů v dobře započatých věcech. Z toho všeho poznávám, že jdeš horlivě k nebeské bráně. Víím, že tímto šlechetným následováním chudého a pokorného Ježíše Krista doplňuješ nedostatky moje i mých sester.“⁶⁰ V další části listu Klára odpovídá Anežce na její dotazy ohledně postní praxe stanovené pro sestry svatým Františkem. I z toho je zřejmé, že Anežka byla zvyklá se radit se svou duchovní matkou.

V úsilí o schválení řehole, která by více vyjadřovala františkánské charisma chudých sester sv. Kláry, pokračovala Anežka i později. V r. 1243 žádala znovu o schválení papeže Inocence IV. Žádost byla opět zamítnuta.

---

⁶⁰ SV. KLÁRA Z ASSISI, *Třetí list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 237.

Přátelství sv. Kláry se sv. Anežkou mělo významný vliv na postupné dotváření Kláštiny řehole z r. 1253, která je v některých bodech podstatně otevřenější než Františkova řehole z r. 1223. Jedná se např. o poznámku možnosti teplejších oděvů sester: „Abatyše má sestry obezřetně zaopatřovat oděvem podle potřeb osoby i podle místa i doby a chladnějších krajů, jak je to podle jejího mínění vhodné.“⁶¹ Zde je znát právě zkušenost Anežčina, protože Praha se nachází v podstatně chladnějším pásmu než Assisi a život ve zdejším klášteře vyžadoval teplejší oblečení.

Podobná poznámka se ještě nachází ve vztahu k nemocným sestrám v VIII. kapitole zmíněné řehole. V této kapitole je rovněž vyjádřeno jiné chápání vztahu k penězům než v řeholi Františkově, který výslovně přijímání peněz zakazuje. Tento prvek je u sv. Kláry, která s takovým nasazením bojovala o chudobu, velmi překvapivý. Jedná se v podstatě o přijetí společensko-kulturního vývoje, kde mohla právě zkušenější a vzdělanější Anežka velmi pomoci svou radou. “Když některé sestře její příbuzní nebo jiní lidé něco pošlou, má abatyše dovolit, aby to dotyčná dostala. Když to ta sestra potřebuje, může to použít, jinak to má v lásce předat potřebné sestře. Kdyby jí poslali peníze, má jí abatyše po poradě s rádkyněmi sama zaopatřit to, co potřebuje.“⁶²

9.5. Privilegium chudoby a jeho důsledky pro Anežčin klášter

Nyní zpět k roku 1237. Jak už jsem uvedla výše, bylo v roce 1237 povýšeno pražské špitální bratrstvo na samostatný řád. Žádost o reformu řehole klarisek se v té době zatím nejevila průchodnou, a tak tedy Anežka po vzoru sv. Kláry žádá pro svoje společenství o privilegium chudoby. Dne 15. dubna 1238 bylo papežskou listinou jejímu klášteru toto privilegium uděleno. O několik dní později, totiž 27. dubna téhož roku, udělil papež mistru a celému konventu bratří špitálu sv. Františka, jehož vlastnictví se Anežka vzdala, majetkovou samostatnost a uděluje jim privilegium, aby v budoucnu nepodléhali nikomu než římskému papeži. Tím byly definitivně vyjasněny vlastnické vztahy ke špitálu a jeho nadacím.

Vraťme se nyní k významu privilegia chudoby. Vzhledem k tomu, že sv. Klára i sv. Anežka musely zachovávat Hugolínskou řeholi, která měla převážně benediktinský charakter, bylo privilegium chudoby jediným právním znamením františkánského charismatu jejich klášterů, které si na papeži vybojovaly. *Privilegium chudoby je vlastně výsada žít bez privilegií pouze z almužen, bez jakéhokoli trvalého hmotného zajištění.*

---

⁶¹ SV. KLÁRA Z ASSISI, *Řehole sv. Kláry*, kap. II., in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 215.

⁶² SV. KLÁRA Z ASSISI, *Řehole sv. Kláry*, kap. VIII., in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 221.

Za života Anežčina bratra, krále Václava I., a později i jeho syna Přemysla Otakara II. jistě nehrozila sestrám v Anežčině klášteře Na Františku smrt hladem. Legenda o tom svědčí toto: „Když pak její rodný bratr pán král Václav a jiná knížata jí posílali hojné almužny, protože si chtěla zjednat přátele z mamonu nepravosti, jednu část jich nechávala na výzdobu ostatků, kostelních nádob a rouch, které všechny shromažďovala s velkou horlivostí, druhou část pak na potřeby svých sester a starala se, aby třetí byla tajně rozdávána vdovám, sirotkům, malomocným a jiným chudým, aby tak ze sebe složila břemeno pozemských statků jako velbloudí hrb a byla schopna vejít úzkou branou chudoby do věčných stánků a nesmírného bohatství nebeského.“⁶³

Vážné důsledky Anežčina rozhodnutí pro chudobu se projevily nejvíce po smrti Přemysla Otakara II. r. 1278 v bitvě na Moravském poli. České království se dostalo do područí Rudolfa Habsburského, u kterého si vyžádal správu země a poručnictví nad sedmiletým princem Václavem Ota Braniborský, syn Blaženy, sestry Přemyslovy. Branibor využil své moci k neslýchanému útisku a plundrování země. Tragédie v zemi vyvrcholila hladomorem roku 1282. V Praze se mrtví počítali na tisíce. Svatá Anežka viděla nesmírné pokoření své dynastie, která za jejího mládí patřila k těm nejslavnějším, viděla rozvrácenou a vydrancovanou zemi, nyní stíženou hladomorem. Její klášter zakoušel velmi tvrdou chudobu. A tak 2. března 1282 svatá Anežka umírá zcela ponořena do Kristova kříže.

9.6. Anežčino „privilegium pokory“

Tuto stať jsem nazvala poněkud neobvykle, ale františkánská minorita je spolu s chudobou důležitým, ne-li důležitějším, rozlišovacím prvkem pro autentičnost synů a dcer sv. Františka. Minorita však není totéž jako falešná poníženost. Minorita se projevuje především ve způsobu služby a jednoduchosti smýšlení i skutků (jako opaku jakékoli dvojakosti).

Aby vynikl více význam svědeckví legendy o sv. Anežce, je třeba si připomenout, jak vypadal ve středověku život šlechtičny, která vstoupila do kláštera. Tehdy se v kláštěrech běžně dělily řeholnice na sestry chórové a sestry laičky. Chórová sestra mívala právě šlechtický původ, účastnila se modliteb v chóru, případně vyšívala bohoslužebná roucha nebo se věnovala podobným činnostem.

Veškerou hrubší práci vykonávaly v klášteře sestry laičky, které pocházely z prostších poměrů. Bylo nemyslitelné, aby chórová sestra např. myla nádobí nebo zametala podlahu. Zůstávala stále vznešenou paní. Také představenké úřady mohly zastávat jen chórové sestry. Jednou z novinek, kterou život klarisek přinášel, byla naprostá rovnost mezi sestrami. Tedy žádné rozdělení na chórové a laické sestry. Zdá se, že právě tato okolnost byla pro

---

⁶³ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 359

sv. Anežku velmi oslovující. Vedle chudoby a života v pokání to pro ni byla šance ke skutečné změně života v duchu evangelia.

V legendě se nachází překrásné líčení života sv. Anežky v klášteře. Vzhledem k tomu, jak v té době žily šlechtičny v běžných klášterech, se jedná o svědectví skutečné hloubky Anežčina duchovního života a opravdovosti jejího následování Krista chudého a poslušného: „Vynikající panna se neštítala topit v sále ani pracovat v kuchyni pro konvent sester, ale také připravovat svýma přečistýma rukama s velkou pečlivostí zvláštní jídla, která posílala nemocným a slabým bratřím, starostlivá jako Kristova služebnice Marta pečovat o Pána v jeho chudých.“⁶⁴ Tato citace obsahuje skutečně výjimečné přirovnání kontemplativní sestry k svaté Martě. Anežka musela být velmi pokorná a zároveň mateřská.

V legendě jsou výslovně vyjmenovávány tzv. služební práce, které v běžných klášterech patřily k povinnostem laických sester. Bylo naprosto nemyslitelné, aby řeholnice pocházející z šlechtického rodu někdy dělala podobnou práci. Pro Anežku byl však františkánský ideál následování Krista chudého a pokorného realitou každodenního života. Pro ni i její sestry. Nebo si snad někdo dokáže představit, že kterákoli jiná sestra z jejího společenství odmítla následovat její příklad? Anežka byla dcera královská a představená. Její pokora a chudoba byly o to víc inspirující.

Nejmilovanější pohádka na celém světě je příběh o Popelce ve všech možných variacích. Anežka je princezna, která se dobrovolně stala Popelkou. Z lásky k nejkrásnějšímu a nejvznešenějšímu Králi na světě, který se pro nás vzdal všeho:

„Nechť je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži. Proto ho Bůh vyvýšil nade vše a dal mu jméno nad každé jméno, aby se před jménem Ježíšovým sklonilo každé koleno - na nebi, na zemi i pod zemí - a k slávě Boha Otce každý jazyk aby vyznával: Ježíš Kristus jest Pán.“⁶⁵

Od té doby, kdy Anežka vstoupila do kláštera, byla vázána přísnou klauzurou. Nemohla tedy odcházet do špitálu a ošetřovat nemocné. Přesto však našla způsob, jak pomáhat trpícím: „Misky a ostatní kuchyňské nádobí s velkou radostí srdce umývala, rovněž příbytky sester a různé nečistoty tajně čistila, stala se odpadkem všech pro Krista. Ba z úžasné nadměrné pokory zapomínala na vrozenou jemnost a dávala si se zbožnou opatrností přinášet páchnoucí obvazy nemocných sester a malomocných lidí a právala je jemnými rukama, takže častým praním takových věcí žíravým louhem a mýdlem mívala poraněné ruce.“⁶⁶

---

⁶⁴ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 358.

⁶⁵ Filipským 2, 5-11.

⁶⁶ *Legenda svaté Anežky České*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 358.

Legenda dále poznamenává, že v nočním tichu zašívala jejich potřhané šaty, aby neměla za svědka nikoho kromě Boha. Nevím, spíš mám dojem, že když viděla tolik potřeb a chtěla být přítomna u všech modliteb i jiných povinností ve společenství, nezbýval jí prostě čas, a tak po nocích jako dobrá matka, která nenechá bez pomoci a péče své děti, spravovala chudým roztrhané šaty. Vždyť mnozí z nich neměli vůbec nic, a pokud jim Anežka pěkně opravila šatstvo, znamenalo to pro ně velkou pomoc. Taková byla svatá Anežka Česká, princezna z rodu Přemyslovců.

10. TÉMA ZRCADLA V TŘETÍM A ČTVRTÉM LISTĚ KLÁŘINĚ

Ve třetím listě sv. Kláry se poprvé objevuje motiv zrcadla. „Ponoř svou mysl do zrcadla věčnosti, svou duši do blaha slávy, své srdce do krásy božské podstaty. A když budeš takto uvažovat o Bohu, celá se přetvoř v obraz jeho božství ...“⁶⁷

Hluboký vztah mezi oběma světicemi patří k mimořádným jevům dějin spirituality. Svatá Klára kdysi prožívala hluboký vztah duchovního porozumění se sv. Františkem. Oba měli stejnou lásku ke Kristu, která je spojovala. Klára byla v tomto vztahu duchovní dcerou. Když se Anežka stala klariskou, byl již sv. František několik let mrtev. Nyní Klára předává Anežce to, co sama dostala od Františka. Stává se duchovní matkou Anežce. Právě Klářiny listy nám dávají nahlédnout mystickou povahu vztahu k její duchovní dceři, ale tím i odraz vztahu, který býval mezi Klárou a Františkem.

Motiv zrcadla se však ještě výrazněji objevuje ve Čtvrtém listě sv. Kláry Anežce. Tento list psala duchovní matka své dceři v poslední roce svého života, tedy r. 1253. „Do tohoto zrcadla se denně dívej, královno a snoubenka Ježíše Krista, v něm ustavičně pozoruj svou tvář, (...) viz v tom zrcadle chudobu toho, jenž leží v jeslích, zavinitý v plénky. Podivuhodná pokoro! Úžasu hodná chudobo! (...) Ve středu zrcadla viz pokoru a blahoslavenou chudobu, nesčíslné práce a námahy, jež vytrpěl, aby vykoupil lidstvo. Na konci zrcadla pak s úžasem pohleď na nevýslovnou lásku, s níž se rozhodl trpět na dřevě kříže a zemřít nejpotupnější smrtí. Toto zrcadlo, zavěšené na dřevě kříže, napomínalo kolemjdoucí: ‘Vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, je-li bolest jako bolest moje!’ (...) Kéž tedy, královno nebeského Krále, vzplaneš tímto žářem lásky!“⁶⁸ Toto překrásné rozjímání sv. Kláry pak vyúsťuje do obrazu mystického sňatku s nebeským Ženichem.

K tomuto textu bych ráda podotkla jednu věc. V klášteře sv. Kláry v Assisi jsem byla účastna v hovorně přednášky o modlitbě, kterou pro nás měla místní abatyše. Byla to výjimečná záležitost, protože byl rok sv. Kláry. Mimo jiné nám řekla, že ona sama neví, jak vypadá, protože v klášteře nemají zrcadla. Víím, že dodnes některé kláštery zrcadla skutečně nepoužívají. Tím nechci nikoho nabádat k ničení zrcadel! Ale spíš chci poukázat na sílu onoho Klářina výrazu: *Zrcadlo, zavěšené na dřevě kříže – do toho se dívej!*

Nabízí se tu jedna malá hypotéza. Svatá Klára se zasvětila Kristu životem v chudobě v roce 1211 nebo 1212. Jistě netušila, že tou dobou se jí narodila ve vzdálené zemi její

---

⁶⁷ SV. KLÁRA Z ASSISI, *Třetí list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 238.

⁶⁸ SV. KLÁRA Z ASSISI, *Čtvrtý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 240.

budoucí duchovní dcera a to z královské krve! Chudé zásnuby s Nebeským Králem vždy přivádějí někoho nebo něco v život.

„Při tomto uvažování pamatuj na svou chudičkou matku a věz, že jsem blahou vzpomínku na Tebe nesmazatelně napsala na listy svého srdce, že Tě mám za nejmilejší ze všech! Co ještě říci? Necht' umlkne jazyk těla v lásce k Tobě a necht' mluví jazyk duše, požehnaná dcero, neboť tělesný jazyk nemůže plněji vyjádřit lásku, kterou k Tobě chovám, a to, co jsem Ti nedostatečně napsala.“⁶⁹

---

⁶⁹ SV. KLÁRA Z ASSISI, *Čtvrtý list sv. Anežce Pražské*, in: Františkánské prameny II., Český Těšín 1994, s. 240.

PŘEHLED DŮLEŽITÝCH DAT K DANÉMU TÉMATU

ROK	UDÁLOST
1181, léto nebo podzim	Narozen v Assisi sv. František, je pokřtěn Jan, syn Petra Bernardone. Otec si přeje, aby se jmenoval František.
1193 nebo 1194	Narození sv. Kláry. Otec – rytíř Favarone Offereduccio a matka Ortolana, též z rytířského rodu.
1198, 8. ledna	Lothar ze Segni je zvolen papežem, přijímá jméno Inocenc III.
1198 – 1200	Vypuknutí války mezi měšťany a šlechtici. Rodiny sv. Kláry a bratra Leonarda utíkají do Peruggie. Mladý František dává pravděpodobně své první důkazy o odvaze v boji na straně oddílu městské komuny.
1202, listopad	Válka mezi Assisi a Perugií (kam utekla assiská šlechta). Assiské vojsko je poraženo v bitvě u Collestrady. Válka však pokračovala až do roku 1209.
1211	V tomto roce se narodila sv. Anežka Česká, dcera českého krále Přemysla Otakara a Konstancie Uherské.
1211, 28. března nebo 18. března 1212	Na Květnou neděli v noci František přijímá u Panny Marie Andělské sv. Kláru, která si na znamení zasvěcení nechá ostříhat vlasy a oblékne chudý šat. František nejdříve umístil Kláru do kláštera benediktinek San Paolo di Bastia; její příbuzní ji naleznou a naléhají, aby se vrátila. Klára je však neoblomná. František, Filip a Bernard odvádějí Kláru do kláštera Sant'Angelo di Panzo. 16 dní po Klárině odchodu z domu ji následuje její rodná sestra Anežka. Utíká z domu a dostihne Kláru již v Sant'Angelo. Příbuzní násilím odvádějí Anežku, ale ta je zázračně vysvobozena. František přijímá Anežku do Řádu – jsou jí ostříhány vlasy a oblečen chudý hábit. Několik dní nato obě sestry František odvádí k San Damiano. Velmi brzo přichází k San Damiano i Pacifika – Klářina přítelkyně, Benvenuta z Peruggie a další.
1212 - 1213	Někdy během této doby píše sv. František <i>Způsob života pro svatou Kláru a její sestry</i>. Text se nám zachoval díky tomu, že ho sv. Klára cituje v 6. kapitole své řehole.
1214	Z poslušnosti ke sv. Františkovi a assiskému biskupovi přijímá Klára úřad abatyše v klášteře s. Damiána.
1215, listopad	František se vydává na cestu do Říma a je přítomen na IV. lateránském koncilu. Pravděpodobně se zde potkává se sv. Dominikem.
1215 – 1216	Inocenc III. Potvrzuje sv. Kláře <i>Privilegium chudoby</i>.
1216, 16. července	Papež Inocenc III. umírá v Perugii, dva dny nato je zvolen jako jeho nástupce kardinál Cencio Savelli – novým jménem Honorius III. Jeho pontifikát trval od 1216 do 1227. Svědkiem těchto dní je Giacomo (Jakub) da Vitry, který zde zřejmě poznává sv. Františka, každopádně však jeho Řád, a dává o tom zprávu přátelům z Lotaringia dopisem, psaným v říjnu téhož roku.

1217, 5. května	První generální kapitula v Porciunkule. Řád byl rozdělen na 17 provincií. Je rozhodnuto o první misii, která má vést za Alpy a za moře. Egido míří do Tuniska, Eliáš do Sýrie, František jde do Francie. Ve Florencii ho kardinál Hugolín, papežský legát v Toskánsku a Lombardii, přesvědčí, aby zůstal v Itálii. Je to první setkání Františka s Hugolínem a počátek jejich dlouholetého přátelství. Hugolín se stává protektorem řádu.
1219	Roku 1219 píše kardinál Hugolín de Conti pro řeholní sestry životní pravidla zvaná <i>Formula vitae</i>. Text je velmi podobný benediktinské řeholi, má přísná pravidla pro dodržování klauzury, mlčení a postů a také předpokládá, že klášter vlastní nějaký majetek, který se stává zdrojem obživy a tím i zajištěností sester. Rok před tím žádal Hugolín papeže, aby mohl zakládat kláštery podřízené přímo Svatému stolci. Jeho záměrem byla snaha, aby postupně všechny ženské kláštery měly papežskou ochranu a jednotná pravidla.
1220	Víme, že kardinál Hugolín navštívil v Assisi Františka i Kláru. Obdivoval Františkovo a také Klářino nadšení v následování Krista. Hugolín viděl, že společenství bratří i sester potřebuje lépe propracovanou řeholi. Co se sester týče, Hugolín chtěl, aby klášter sester u sv. Damiána přijal jeho řeholi a byl centrem jeho nového vznikajícího řádu. Tento jeho nárok zesílil zvláště roku 1226, kdy zemřel sv. František a poté se r. 1227 Hugolín stal papežem Řehořem IX.
1221, 30. května	Generální kapitula, řečená „Rohožková“. Bylo shromážděno 5000 bratří. Bratr Eliáš jmenován vikářem. František předkládá novou písemnou formu řehole (tzv. nepotvrzená). Bratři však tuto řeholi nepřijímají, vytýkají jí přílišnou tvrdost. Je též rozhodnuto o nové misii bratří do Německa, vedenou Cesariem da Spira. Jejimi účastníky jsou též: Tomáš Celano, Giordano da Giano, který o této misii napíše kroniku.
1224	V tomto roce začíná nemoc sv. Kláry – následek příliš tvrdé askeze.
1225, březen	František navštěvuje sv. Kláru u San Damiano. Jeho oční choroba se zhoršuje a je nucen zůstat zde na nějaký čas, protože je již téměř slepý. Po naléhání bratra Eliáše se podrobí lékařské prohlídce a léčení, avšak bez výsledku.
1225, duben - květen	Ještě pobývá u San Damiano, podrobuje se další léčbě, ale opět bez výsledku. Jedné noci dostane Boží příslib: totiž že mu bude výměnou za toto utrpení dán život věčný. Následující ráno diktuje „Píseň bratra Slunce“.
1225, červen	František přidává k Písni bratra Slunce sloku o odpuštění a usmiřuje biskupa a starostu města Assisi. Dostává dopis od kardinála Hugolína. František se vydává na cestu do Rietského údolí.
1226, 3. října	Žehná svým duchovním synům, umírá na holé zemi – večer 3. října (sobota). Velmi rychle se rozšíří zvěst o Františkových stigmatách a mnozí je přijdou uctít.

1226, 4. října	Tělesná schránka sv. Františka je v neděli slavnostně přenesena k San Damiano, kde sv. Klára spolu se svými sestrami uctí Františkova stigmata. Tělo je pohřbeno v kostele San Gregorio /Jiří/ v Assisi. Bratr Eliáš podává zprávu celému Řádu.
1227, 18. března	Umírá papež Honorius III.
1227, 19. března	Kardinál Hugolín je zvolen papežem, přijímá jméno Řehoř IX.
1228, 16. července	Řehoř IX. slavnostně kanonizuje sv. Františka z Assisi. Tři dni nato (19. 7.) uveřejňuje bulu „Mira circanos“ o zapsání sv. Františka do seznamu svatých.
1228, 17. září	Řehoř IX. znovu potvrzuje na žádost sv. Kláry „Privilegium chudoby“.
1230	Umírá český král Přemysl Otakar I., Václav I. se ujímá vlády. O ruku jeho sestry Anežky požádali téměř současně anglický král Jindřich III. a císař Fridrich II. Anežka za podpory Řehoře IX. odmítá obě nabídky.
1231	Umírá sv. Alžběta Durynská, sestřenice sv. Anežky České.
	Anežka se svou matkou Konstancií zakládá špitál u sv. Haštala. Do Prahy přichází první františkánská misie. Pravděpodobně ve stejném roce Anežka zakládá i klášter Na Františku. Věnuje na toto dílo celé své královské věno. Rozhoduje se pro vstup do řádu klarisek, jejichž prvních pět zástupkyň přichází roku 1233 na Anežčinu žádost do Prahy z Itálie (Trident).
1234, 11. června	O letnicích vstupuje Anežka do kláštera klarisek.
1234, konec srpna	Sv. Klára píše Anežce České první list. Druhý je psán asi v letech 1235 – 1237.
1235	Anežka založila při svém klášteře také konvent Menších bratří (přísného zaměření). Tak vznikl první sdružený klášter ženský a mužský vůbec.
1237, začátek roku	Anežka žádá papeže o schválení nové řehole pro svůj konvent. Její žádost a text řehole, kterou chtěla schválit, se nedochovaly. Anežka však stále více vnímala nedostatečnost Hugolínské řehole, která byla vlastně řeholí benediktínskou. Přísné postní předpisy byly nad síly zvláště sester pocházejících z Itálie, jelikož v naší zemi byla pro ně neúnosná zima. Na druhou stranu Hugolínská řehole nerespektovala františkánskou chudobu a ostatní specifikum serafického charismatu.
1237	Pražské špitální bratrstvo je papežem povýšeno na samostatný řád křižovníků s řeholí sv. Augustina.
1238	9. května – dopis papeže Řehoře IX., ve kterém chválí ctnosti sv. Anežky, zvláště její pokoru. 11. května – Řehoř IX. zamítá Anežčin návrh řehole pro její klášter.
1238	Sv. Klára píše Anežce třetí list.
1238, 15. dubna	Anežka se vzdala špitálu a jeho majetku, který předala křižovníkům. Papež jí tento krok potvrdil a udělil pro její klášter Privilegium chudoby.
1239, 15. května	Generální kapitula v Římě. Za přítomnosti Řehoře IX. je bratr

	Eliáš zbaven úřadu a na jeho místo je zvolen bratr Alberto da Pisa.
1240	Saraceni se blíží k San Damiano. Na modlitbu sv. Kláry a jejích sester je zachráněna jejich komunita i celé město Assisi.
1241	Umírá papež Řehoř IX. Novým papežem je zvolen Celestýn IV.
1241, 22. června	Na modlitbu sv. Kláry a jejích sester je město Assisi osvobozeno od obléhání císařským vojskem.
1243	Je zvolen nový papež: Inocenc IV.
1243, 13. listopadu	Papež Inocenc IV. zamítá žádost sv. Anežky na úpravy v řeholi (vypuštění textu o sv. Benediktovi, privilegium chudoby, úprava postu atd.).
1245	Inocenc IV. Potvrzuje „Hugolínovu řeholi“ pro klarisky.
1247, 6. srpna	Inocenc IV. upravuje řeholi klarisek – zmínka o sv. Benediktovi je nahrazena zmínkou o sv. Františkovi, sestry měly již skládat sliby v duchu sv. Františka, řád klarisek byl postaven pod pravomoc generálního ministra a provinčních ministrů Menších bratří. Modlitba hodiniek i postní praxe měla být přizpůsobena zvyklostem Menších bratří, avšak tato řehole hovoří o majetku sester a nepotvrzuje privilegium chudoby. Klára změnu nepřijímá a odvolává se. Ještě téhož roku začíná psát vlastní řeholi. Za předlohu vzala především „Potvrzenou řeholi“ sv. Františka.
1249, 16. srpna	Smír krále Václava I. s jeho synem Přemyslem v klášteře sv. Anežky České. V kostele sv. Františka Václav I. znovu korunován za účasti pražského a olomouckého biskupa, hostina v tamním klášteře na usmíření otce se synem.
1252, 16. září	Ochránce řádu kardinál Rainaldo přijal novou řeholi sv. Kláry.
1252 – 1253	Sv. Klára zaslala text své řehole Anežce do Prahy.
1253	Sv. Klára píše Anežce do Prahy čtvrtý list.
1253, 9. srpna	Inocenc IV. potvrzuje bulou Řeholi sv. Kláry. Řehole byla schválena 9. 8. 1253 – tedy dva dny před smrtí sv. Kláry. Dne 10. srpna byla potvrzená řehole předána sv. Kláře. Večer 11. srpna 1253 Klára umírá. Sestry daly řeholi s papežskou bulou sv. Kláře do hrobu.
1254	Inocenc IV. potvrzuje Anežce, že sestry jejího pražského kláštera mohou zachovávat řeholi sv. Kláry.
1254	Umírá papež Inocenc IV. a na jeho místo je zvolen Alexandr IV.
1255	Kanonizace sv. Kláry. Proběhla někdy mezi srpnem a začátkem září, přesnější datum neznáme. Bula kanonizace má datum 26. září 1255.
1256	Zveřejněna „Legenda sv. panny Kláry“, připisovaná Tomáši Celanovi.
1257	Přenesení těla sv. Kláry a přestěhování komunity sester ze San Damiano do nynějšího kláštera sv. Kláry v Assisi. (San Damiano se nachází mimo hradby města, což bylo ve středověku místo životu velmi nebezpečné).
1259	Anežka žádala papeže o opětovné potvrzení Klářiny řehole pro svůj klášter.

1260, 4. května	Papež Alexandr IV. potvrdil, že sestry pražského Anežčina kláštera mohou zachovávat řeholi sv. Kláry.
1263, 18. října	Urban IV. potvrzuje bulou novou řeholi pro řád sv. Kláry (pozn.: Klášter řehole nebyla všude známa, jen u sv. Damiána, pak v Praze a několika málo kláštorech v Itálii. Ostatní kláštery měly buď vlastní řeholi nebo Hugolínskou řeholi, a tak papež Urban IV. chtěl sjednotit tyto rozdíly.). Až roku 1406 sv. Colleta (Francie) znovu objevila a rozšířila řeholi sv. Kláry.
1278, 26. srpna	Anežčina vize o smrti Přemysla Otakara II.
1282, 2. března	Umírá sv. Anežka Česká.
15.3. 1282	Anežku pohřbívá generální ministr Menších bratří.